

Juho Tiltti

**OULUN KAUPUNGINVARIKON ALUEEN KEHITTÄMINEN JA
ALUESUUNNITELMAEHDOTUS**

OULUN KAUPUNGINVARIKON ALUEEN KEHITTÄMINEN JA ALUESUUNNITELMAEHDOTUS

Juho Tiltti
Opinnäytetyö
Kevät 2018
Rakennusarkkitehdin tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Rakennusarkkitehdin tutkinto-ohjelma

Tekijä(t): Juho Tiltti

Opinnäytetyön nimi: Oulun kaupunginvarikon alueen kehittäminen ja aluesuunnitelmaehdotus

Työn ohjaaja(t): Seppo Perälä

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2018

Sivumäärä: 62 + 3 liitettä

Oulun kaupunki on kasvanut väestömäärällisesti paljon 2000-luvun alkupuolen aikana. Ennusteiden mukaan tulevina vuosina Oulun väestöpohja jatkaa kasvamistaan tasaisesti. Kaiken tämän keskellä kaupunkiin ei ole suunniteltu uusia yhteiskäyttöön tarkoitettuja alueita, jolla voitaisiin kattaa uusien asukkaiden tarvitsema oleskelutila kodin ulkopuolella.

Kaupunki on kaavaillut viimeistään 2020 toimintansa lopettavan Kaupunginvarikon aluetta käytettäväksi asuntorakentamiseen ja osana uutta asuntomessu-alueita. Tässä opinnäytetyössä suunniteltiin käytöstä poistuvan kaupunginvarikon alueelle vaihtoehtoinen uusiokäyttö. Tavoitteena oli saada alueesta toimiva ympäristö tapahtumia, kulttuurielämää, vapaa-ajanviettoa ja kaupunkilaisten harrastuksia varten. Lopputuloksesta haluttiin viihtyisä kokonaisuus, joka toimisi kaupunkilaisten olohuoneena huomioiden myös alueen muu ympäristö ja nykyinen rakennuskanta.

Aluksi opinnäytetyössä tutustuttiin varikon alueeseen ja rakennettua ympäristöä käsittelevään kirjallisuuteen. Työtä varten etsittiin tietoa myös vastaavista toteutuneista kohteista. Näiden vaiheiden jälkeen syvennyttiin suunnitteluun ja rakennusmassoitteluun, jonka tarkoituksena oli löytää tasapainoinen kokonaisuus rakennusten sijoittumista ja uusiokäyttöä varten. Rakennusmassoittelua tarkennettiin yksityiskohtaisemmaksi lopullisia suunnitelmia varten, jotta voitiin toteuttaa alueen virtuaalimalli. Luonnossuunnitelmat toteutettiin Archicad 20 -ohjelmistolla ja virtuaalimalli Twin Motion 2018 -ohjelmistolla.

Työssä saatiin laadittua hankesuunnitelmatasoiset luonnokset alueen uusiokäyttöä varten. Luonnossuunnitelmien pohjalta luodun virtuaalimallin tarkoituksena on havainnollistaa tehtyjä suunnitelmia. Opinnäytetyön haluttiin myös toimivan herättelijänä varikkoalueen vaihtoehtoisille ratkaisuille, jotka olisivat muuta kuin asuntorakentamista.

Asiasanat: julkiset tilat, arkkitehtuuri, aluesuunnittelu, rakennettu ympäristö

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Construction Architecture

Author(s): Juho Tiltti

Title of thesis: : Future Development and Landscape Plan Suggestion for Site of Oulu City service Depot

Supervisor(s): Seppo Perälä

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2018

Pages: 62 + 3 appendices

Population in the city of Oulu has grown in a fast rate from the early 2000's. It is forecasted that the number of the population in Oulu will grow in steady numbers during the coming years. Oulu has already rezoned old industrial zones to apartment zones and will continue to doing so. Suitable zones for recreational use, however, has not been planned enough for the new and old city residents.

City of Oulu has planned that the site of the city service depot, located in the Tuira district of Oulu, will be rezoned for apartments at the latest 2020 when the city service depot will close its doors. In this thesis the main task was to plan an alternative solution for the city service depot site. The goal was to create a flowing and functional social place with cultural and recreational functions for the residents of Oulu.

In the beginning of this study, the site of the city service depot was explored and literature concerning urban planning and urban architecture was studied. After gathering the base knowledge needed for the study, the main focus was turned to planning and building massing. The meaning of this building massing was to find a balanced solution between nature and the surrounding buildings.

Sketched solutions were used for creating final plans. The final plans were then used for creating a virtual model of the site and its surrounding area. The plans were created with the Archicad 20-software and the virtual model was created with the Twinmotion 2018-software.

In conclusion, an alternative solution for new use of the site of the city service depot was planned. The purpose of the plans and the virtual model was to demonstrate a designed solution and act as a wakeup call to find other solutions than apartment buildings for the site of the city service depot.

Keywords: Urban planning and development, Construction and building, Architecture

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT	4
SISÄLLYS	5
1 JOHDANTO	7
2 ARKKITEHTUURI JA RAKENNETTU YMPÄRISTÖ	9
2.1 Arkkitehtuurin määrittely	9
2.1.1 Arkkitehtuuri ja rakentaminen	10
2.1.2 Arkkitehtuurin mittakaava	10
2.2 Rakennettu ympäristö	11
2.2.1 Rakennetun ympäristön kokeminen	11
2.2.2 Paikan merkitys	12
2.2.3 Paikan fyysinen rakenne	12
2.2.4 Paikan henki	13
2.3 Arkkitehtuurin kokemisen kokonaisuus	13
3 KOHTAAMISPAIKAT	15
3.1 Arkiset kohtaamispaikat, vapaa-ajan kohtaamispaikat ja virkistys	15
3.2 Julkiset tilat	16
3.3 Kohtaamispaikkojen merkitys	18
4 KAUPUNKIYMPÄRISTÖN SUUNNITTELUUN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	19
4.1 Luonnontekijät rakennuspaikalla	20
4.2 Alueen sopeutuminen maisemaan	21
4.3 Toiminnot	22
4.4 Osatekijät	23
4.5 Kaupunkitilan kokonaisuus	24
5 JULKISTEN RAKENNUSTEN SUUNNITTELUUN KÄYNNISTÄMINEN	26
5.1 Kartoitus	26
5.2 Luonnosvaihe	27
6 KAUPUNGIN VARIKKOALUEEN SUUNNITTELUUN TAVOITTEET	28
6.1 Työn aloittaminen	28
6.2 Työn sisältö	29
7 VARIKKOALUEEN UUSIOKÄYTÖN LUONNOSUUNNITTELU	30

7.1 Nykytilanteen kartoitus	31
7.2 Toimintojen hahmottelu, tavoitteet ja vaatimukset	32
7.3 Kaupunginvarikon alueen luonnossuunnittelun aloittaminen	34
7.4 Kaupunginvarikon alueen luonnossuunnittelun toinen vaihe	37
7.5 Pinnat, materiaalit ja yksityiskohdat	39
8 ALUESUUNNITELMAEHDOTUS JA ALUEEN MALLINTAMINEN	45
8.1 Tontti, maasto ja ulkopuoliset varusteet	46
8.2 Päärakennuksen toteutus	50
8.3 Kaarihallin toteutus	52
8.4 Panimorakennuksen toteutus	54
8.5 Saunamaailman toteutus	56
9 YHTEENVETO	59
LÄHTEET	61
LIITTEET	
Liite 1 Ympäristöanalyysi: Kaupunginvarikon alue ja sen lähiympäristö	
Liite 2. Kaupunginwarikko-esittelyplanssit	
Liite 3. Kaupunginwarikko-esittelyvideo	

1 JOHDANTO

Rakennettu ympäristö on oleellinen ja usein itsestään selvä osa ihmisten jokapäiväistä elämää. Vuosien saatossa rakennukset, kadut, tiet ja korttelit, jotka ovat olleet olemassa samalla paikalla muuttumattomina pitkiä aikoja, ovat saattaneet muuttua näkymättömiksi. Edellä mainitut kohteet muistetaan ja tulevat tarkastelun kohteeksi jälleen, kun niihin on kohdistettu paine muutokselle.

Viime vuosina Oulun keskustassa ja sen lähiympäristössä ovat sekä alueiden että rakennusten ulkonäkö ja käyttötarkoitus vaihtuneet nopealla tahdilla. Vanhat teollisuus-, paikoitus- ja puistoalueet ja ovat muutettu tai ollaan muuttamassa kerrostalokortteleiksi. Parhaimpana esimerkkinä tästä muutoksesta on Toppilansalmen alue. Oulun vanha pääsatama on muuttunut kymmenen vuoden aikana satama- ja pienteollisuuskeskittymästä asuinalueeksi, jossa vanha väistyy uuden tieltä.

Toppilan vanhan satama-alueen läheisyydessä on vielä vanha Toppilan panimon kokonaisuus ja Hietasaarentien eteläpuolella käytöstä poistuva kaupunginvarikko. Panimon alue on jo kaavoitettu asumiseen ja suurin osa sen rakennuksista tullaan purkamaan pois. Varikon alue odottaa vielä kaavamuutosta, mutta alueelle on jo suunniteltu uutta asuntomessualueutta vuodelle 2025. Varikko on kuitenkin hyvällä paikalla ja palvelisi ympäristössä asuvia ihmisiä paremmin yhteisenä olohuoneena ja kulttuurielämän keskittymänä kuin arvoasuntojen alueena.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää ja suunnitella ratkaisukokonaisuus, jossa varikon alue sekä sen uudet rakennukset ja toiminnot palvelisivat kaupunkilaisia virkistys- ja kulttuurikäytössä asuinkäytön sijaan. Lopputuloksessa yksittäisten rakennusten, ulkotilojen ja toimintavyöhykkeiden tulee lopputuloksena muodostaa kokonaisuus, jossa alueen sisäiset toiminnot kutoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi huomioiden samalla eri ikäryhmien tarpeet ja vaatimukset.

Taustatyövaiheessa tutustutaan rakennettua ympäristöä käsittelevään kirjallisuuteen, itse varikon alueeseen ja Oulun kaupungin tarjoamiin virkistysmahdol-

lisuuksiin. Tavoitteena on löytää alueelle jotain uutta toimintaa, mitä kaupungissa ei vielä opinnäytetyön teon hetkellä ole tarjolla.

Taustatyövaiheen avulla pyritään kartoittamaan myös paikan nykyistä ja tulevaa henkeä ja alueelle sopivan arkkitehtuurisen kielen löytämistä. Paikan henki ja arkkitehtuuri ovat hyvin pitkälle tarkastelijasta riippuvaisia kokemuksia, joten haasteena on kehittää ratkaisu, jossa uusi kunnioittaisi vanhaa ja kaupunkilaiset voisivat kokea alueen positiivisena lisäyksenä kaupunkimaisemaan. Ratkaisun tulee myös ilmentää opinnäytetyön tekijän omaa näkemystä paikan hengestä, hyvästä arkkitehtuurista, toiminnallisuudesta ja toimintojen sijoittumisesta alueella.

Opinnäytetyössä suunnitellaan taustatyövaiheesta saatujen tietojen perusteella luonnostasoiset suunnitelmat, virtuaalimalli ja esittelykuvat alueesta. Suunnitelmia varten alue ja sen rakennukset mallinnetaan. Mallinnuksen tavoitteena on havainnollistaa rakennusten ja toimintojen sijoittuminen alueelle selkeästi sekä tarkastella sijoittelua joustavasti 3D-näkymässä. Mallinnuksen avulla saadaan tuotettua myös luonnosmaiset hankesuunnitelmatasoiset aluesuunnitelmat. Mallinnettua ympäristöä voidaan myös käyttää virtuaalimallin tuottamiseen, jonka avulla voidaan havainnollistaa alueen massoittelu ja toiminnallisuus.

2 ARKKITEHTUURI JA RAKENNETTU YMPÄRISTÖ

Suunnittelutyön aloittaminen vaatii tutustumisen ympäristöön ja kriittisen tarkastelun siitä, mitä alueelle voidaan ja ei voida suunnitella. Suunnittelutyö vaatii myös ymmärryksen arkkitehtuurin merkityksestä ja sen tuomasta arvosta alueelle. Jotta suunnittelua voidaan toteuttaa alueelle soveltuvien arvojen mukaan, vaaditaan ensin tutustumista arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön määrittämiseen. Määrittämisen avulla voidaan rakentaa kokonaiskuva alueen tulevasta rakenteesta, perustella toimintojen sijoittuminen ja uusien rakennusten arkkitehtuurinen olemus. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 142; Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 18.)

Arkkitehtuuri ei ole ympäristöstään irrallinen ilmiö, joka kohdistuisi pelkästään yksittäisiin rakennuksiin ja niiden suunnitteluun. Tarkasteltaessa arkkitehtuuria olisikin syytä tutkia koko rakennettua ympäristöä sen kaikkine tekijöineen. Arkkitehtuuriksi mielletään yleensä se osa rakennetusta ympäristöstä, joka on onnistunut ja mielletään hyväksi. Rakennettua ympäristöä ovat kaikki ihmisten rakentamat rakennelmat ja kohteet. Arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön lisäksi on kulttuuriympäristö, joka pitää sisällään rakennetun ympäristön lisäksi myös muinaisjäänteet ja kulttuurimaisemien muodostamat kokonaisuudet. Nämä kolme edellä mainittua kokonaisuutta suhteessa luonnon ympäristöön muodostavat oman tarkastelutasonsa. (Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 15.)

2.1 Arkkitehtuurin määrittäminen

Kysyttäessä, mitä arkkitehtuuri on, vastaus vaihtelee hyvin paljon riippuen siitä, kenelle kysymys esitetään. Tästä johtuen mitään vakiintunutta määritelmää ei ole olemassa. Jos arkkitehtuuri ymmärretään rakennustaiteena, se on eräs haara muiden taidesuuntausten joukossa ja sen määrittäminen määräytyy taideinstituution omaksumilla tavoilla. Tällöin rakennus rinnastetaan teokseen, jolla on tekijä ja tekijällä eli suunnittelijalla on pyrkimys arkkitehtuurin tekemiseen. Tätä kautta tullaan ammattimaisuuden piiriin ja siihen yleiseen odotukseen, että arkkitehtuuria tuottavat ne alan taitajat, joilla on siihen ammatilliset valmiudet. Luo-

vana toimintana arkkitehtuuri ei ole tiedettä sen perinteisessä tarkoituksessa, mutta arkkitehtuurin tutkimus sen sijaan on, jos se täyttää tieteellisen toiminnan yleiset kriteerit. (Mäkinen 2000, 19.)

2.1.1 Arkkitehtuuri ja rakentaminen

Määritellessä eroa arkkitehtuurin ja ”pelkän” rakentamisen välillä, ratkaisevana tekijänä voivat olla mm. tekijän persoona, tekijän ilmaistut ja ilmaisemattomat tavoitteensa ja tehtävän yleinen asiayhteys. Ratkaiseva tekijä voi olla myös laatu, joka määrittyy arkkitehtuuri-instituution arviointien kautta. Arvioiden mukaan vain yhdestä kolmeen prosenttia rakentamisesta olisi riittävän korkeatasoista arkkitehtuuria. Tämä ajatus pätee vain siinä tapauksessa, että kaikkea rakentamista ei hyväksytä arkkitehtuuriksi riippumatta sen tasosta. (Mäkinen 2000, 22.)

2.1.2 Arkkitehtuurin mittakaava

Luonnollisena mittakaavan lähtökohtana arkkitehtuurissa voidaan pitää ihmistä. Kun arkkitehtuurin yhteyksissä puhutaan inhimillisestä mittakaavasta, sillä tarkoitetaan aistein havaittavia, etäisyyksien päässä olevia ja tavoitettavia, ihmisen elämisen ja kokemisen piiriin kuuluvia osia koko hänen kokemastaan maailmasta. Fyysisesti tarkasteltuna mittakaavan tarkoitus on kuitenkin suhteuttaa suunniteltavien asioiden sijoittaminen ja sovittaminen sopivaksi ihmisen kokoon ja ulottumaan nähden. Kun arkkitehti suunnitelmissaan ottaa huomioon toimintojen vaatiman tilan ja toimintoja käyttävän ihmisen, hän mitoittaa. (Mäkinen 2000, 24; Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 35.)

Mittasuhteet ja mittakaava ovat kuitenkin vain yksi ominaisuus, jotka vaikuttavat tilojen suunnitteluun. Muita säädeltäviä ominaisuuksia, jotka ovat yhteydessä mittakaavaan ja toisin päin, ovat tilan ulottuvuudet, tilan avautuminen ja sen sulkeutuminen sekä muoto, materiaalit, värit ja valaistus. Kaikilla näillä ja niiden keskinäisillä suhteilla voidaan vaikuttaa yksittäisten tilojen, että tilasarjojen tunnelmaan ja niiden luomaan yksilölliseen kokemukseen. (Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 18.)

2.2 Rakennettu ympäristö

Rakennettua ympäristöä voidaan tarkastella sekä arkkitehtonisina tiloina että jokapäiväiseen elämään kuuluvina paikkoina. Käsitteet tila ja paikka kulkevat arkkitehtuurin teorioissa yhdessä ja kumpaakin on haastavaa erottaa toisistaan. Edellä mainituista tilasta ja paikasta voidaan kuitenkin seuraavanlainen jako tehdä: tila voidaan pelkistää fyysisesti rajattavissa olevaksi avaruuden osaksi. Fenomenologisen käsitteen mukaan paikka on taas kokemuksellinen käsite ja muuttuu vasta sitten maantieteelliseksi pisteeksi, kun siitä on tullut merkityksellinen ihmiselle. Fenomenologia tarkoittaa oppia, joka tutkii todellisuuden ilmentymistä ihmiselle hänen omassa kokemusmaailmassaan. (Mäkinen 2000, 33.)

2.2.1 Rakennetun ympäristön kokeminen

Ihminen elää jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Sitä tarkastellaan ja tunnustellaan kaikkien aistien avulla ja niiden välittämä informaatio tulkitaan aiempien kokemusten kautta. Sama alue, paikka tai rakennus voivat merkitä hyvinkin eri asioita eri henkilöille. Kun esimerkiksi suunnittelija tai rakennuttaja jättää merkkinsä rakennettuun ympäristöön, on hänellä mielikuvisaan se merkitys, jonka hän haluaa ympäristöllensä antaa. (Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 18; Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 26.)

Ympäristön kokijan omista lähtökohdista tulevat taas esiin ne merkitykset, joihin kokija puolestaan kiinnittää huomiota tulkitessaan ympäristön tekijän viestiä. Yhteiset kulttuuriset normit ja arvot lisäävät tekijän ja kokijan mahdollisuuksia lukea samoista merkeistä samoja, yhteisesti ymmärrettäviä merkityksiä. Oleellinen vaikuttaja ympäristön kokemiseen on liikkuminen. Ilman liikkumista tilan kolmiulotteinen kokeminen ei olisi mahdollista ja ympäristön tarkastelua eri suunnista olisi mahdoton toteuttaa. Sama tila näyttää erilaiselta riippuen tilaa havainnoivan henkilön sijainnista. Erilliset tilat voidaan kokea tilasarjoina liikkumalla tilasta toiseen. Erilaiset tilat muodostavat yhdessä luonteeltaan erilaisia tilakokonaisuuksia ja paikkoja niin rakennusten sisällä, kaupungissa kuin maisemassakin. (Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 26.)

2.2.2 Paikan merkitys

Jokaisella ihmisellä on lähiympäristössään mielipaikkoja, joihin he voivat vetäytyä ajattelemaan tai olemaan rauhassa muun kiireen keskellä. Toisille nämä paikat ovat pieniä ja keskittyneitä piilopaikkoja, kun taas toisille ne voivat olla varsin laajoja kokonaisuuksia. Tärkein kriteeri mielipaikalle on kuitenkin se, että niissä ihminen tuntee olonsa hyväksi. Tällaiset mielipaikat vastaavat ihmisen henkisiin tarpeisiin, vaikkei henkilö sitä itse tiedostaisikaan. Ympäristön tulisi olla mahdollisimman monipuolinen ja vivahteikas, koska ihmiset ovat erilaisia. Näin jokaisella olisi mahdollisuus löytää oma paikkansa, joka vastaa asetettua kriteeriä hyvästä paikasta. (Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 38.)

Juuri jokaisen ihmisen oma käsitys hyvästä paikasta ja sen ympäristöstä asettaa haasteita suunnittelulle. Mielipaikkoihin liittyy usein luonto. Siksi onkin tärkeää, että myös kaupunkeihin jätetään tilaa tarpeeksi luonnolle: nurmikenttiä, puistoja, niittyjä, jokia, lammikoita, metsiä tai joutomaa-alueita. Mielipaikkoja ei välttämättä tarvitse edes käyttää. Joskus riittää, että niitä voi katsella rauhassa ikkunasta. (Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 38.)

2.2.3 Paikan fyysinen rakenne

Paikkojen aineellisia ominaisuuksia voidaan kuvata ja kuvailla usealla eri tavoilta. Tyypillisimpiä ovat ne, jotka välittyvät aistijalle ilman apuvälineitä luonnollisten aistihavaintojen avulla. Visuaaliset ominaisuudet, hahmot, muoto, pinnan struktuurit, valo ja sen esille tuomat värit ovat esteettisen kokemisen tavanomaisia muotoja. Näihin liittyvät kuulo-, tunto-, maku- ja hajuaistin välittämät tuntemukset. (Mäkinen 2000, 62.)

Paikalle annettavat nimet syntyvät yleensä kuvaamaan sen ominaisuuksia tai fyysistä luonnetta. Toinen yleinen nimityyppi on vahvasti nimeäjän arvomaailmaan sidottu. Jos paikan kuvaamiseen liittyy kriittisiä selityksiä, suora kokeminen yhdistyy kokijan omaamaan taustatietoon kohteesta. (Mäkinen 2000, 62.)

2.2.4 Paikan henki

Kaikki paikkaan liittyvät rakenteet eivät ole suinkaan aineellisia. Kuvittelun kautta ihmiset voivat muistaa kaikki ne historialliset, taloudelliset, sosiaaliset ja hallinnolliset toiminnot sekä tapahtumat ja aineettomat verkostot, jotka ristikkäisinä ja päällekkäisinä sitoutuvat paikkaan. Kuvaamiseen liittyy myös paikan historia sekä sen tuominen sekä aikansa että vaikutteidensa viitekehukseen. Historialliseen selittämiseen kuuluu myös biografinen tai geneettinen kertomus. Kohteen syntyhistoriaa koskeva tieto auttaa havainnoitsijaa huomaamaan ominaisuuksia, jotka voisivat jäädä huomiotta tarkastelun yhteydessä. (Mäkinen 2000, 63.)

Ihmiset sijoittavat toimintansa paikkoihin antaen näin niille omaleimaisuuden ja luonteen, jotka luovat omalta osaltaan paikan henkeä. Rakennettu ympäristö syntyy pääsääntöisesti toimintojen majoittamiseksi ja näin siitä muodostuu asumisen, elämisen ja olemisen kokonaisuus. Paikalla ja siihen liittyvillä toimintoilla on oltava funktionaalinen yhteys. Paikka soveltuu tiettyihin toimintoihin ja toiminnot soveltuvat paikkaan. Samalla toiminnot liittyvät paikan merkityssisältöön. (Mäkinen 2000, 64.)

Roger Scruton (1979) erittelee lähinnä rakennusten arkkitehtuurin liittyvää esteettistä kokemusta väittäen, ettei se sinänsä ole erilaista kuin muu esteettinen kokemus. Pikemminkin kokemukseen liittyvä mielihyvä on erilaista. Mielihyvä ei hänen mukaansa riipu vain aistihavainnoista vaan myös koko ajatusprosessista ja tiedosta. Saadaksean mielihyvän rakennuksen havainnoinnista, tarkastelijan on saatava tietää rakennuksen ja paikan tarkoitus. Scrutonin väite voi olla myös jossain määrin harhaanjohtava. Kokemusta rakennuksesta tai paikasta voidaan pitää esteettisenä, vaikka se ei tyydyttäisi tai tuottaisi mielihyvää katsojalle. (Haapala – Honkanen – Rantala 2006, 270–271.)

2.3 Arkkitehtuurin kokemisen kokonaisuus

Kokonaisuutena arkkitehtuuri ja sen tulkitseminen koostuu monesta osatekijästä. Jokainen henkilö kokee osatekijät omalla tavallaan omin ajatuksin muodostaen siitä oman kokonaisuutensa. Tästä johtuen yhdenkin osatekijän muuttuminen tai puuttuminen voi muovata mielikuvat täysin päinvastaiseksi kuin ne alun

perin olivat. Myös aikaisemmat kokemukset ja mieltymykset vaikuttavat mielikuvaan uudesta kohteesta, johon henkilöllä ei ole aikaisempaa tunnesidettä. Ilman tunteiden herättelyä paikka on kuitenkin vain fyysinen massa eikä kokonaisuus, josta keskustellaan. Tärkeintä on siis löytää itseä puhutteleva muoto ja kokonaisuus, joka huomioi ympäristönsä ja herättelee ihmisten mieliä ja tutkimisen halua. Tämän kokonaisuuden tulee olla myös sellainen, jonka takana voi seisoa siitä keskusteltaessa. (Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 7-38.; Mäkinen 2000, 19-63.)

3 KOHTAAMISPAIKAT

Nykyajan kaupungissa on paljon erilaisia kohtaamispaikkoja. Niitä voivat olla esimerkiksi kahvilat, rannat, torit, puistot, kauppakeskukset ja työpaikat. Lomien aikaan moni suuntaa kiireisen arjen jälkeen esimerkiksi mökilleen, joko veden tai metsän äärelle hiljentymään. Monet kokevat, että juuri nämä hetket luonnon ympäröimänä lataavat akkuja ja auttavat jaksamaan kiireistä arkea. Puistossa vietetty hiljainen hetki laskee stressitasoja ja rahoittaa mieltä. Moni kaipaakin paikkaa myös ydinkaupungin alueella palautumista varten, oli se sitten hiljainen puisto tai pieni patio luonnon vehreyden ympäröimänä. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 228–229.)

3.1 Arkiset kohtaamispaikat, vapaa-ajan kohtaamispaikat ja virkistys

Nykyaikana ihmiset viettävät kaupungeissa entistä enemmän aikaansa seinien ympäröimänä sisätiloissa. Aikaa kulutetaan päivittäin suurilta osin muualla kuin kotona. Lapset ja nuoret matkaavat aamulla kouluihin ja aikuiset työpaikoilleen. Koulun ja työn jälkeen moni menee kauppaan tai harrastuksiinsa, ja näin päivän aikana siirrytään useasti ympäristöstä toiseen. Arkiympäristön kulkureitit pyritään suunnittelemaan turvallisiksi ja selkeiksi. Muuttuvat näkymät ja reittien yksityiskohdat tekevät niistä mielenkiintoisia ja kauniita. Reittien solmukohdat ovat otollisia paikkoja erilaisille toiminnoille. Kioskit, kaupat ja huoltoasemat sijaitsevat usein tällaisissa reittien risteyskohdissa. (Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 66.)

Työelämässä olevalle vapaa-aika voi merkitä mahdollisuutta lepoon, rentoutumiseen, kunnon kohentamiseen, hengen ja ruumiin virkistykseen. Se mahdollistaa erilaisia kohtaamisia ja kanssakäymisiä tuttavien kanssa. Kohtaamiset voivat tapahtua esimerkiksi kotona, vapaa-ajan asunnoilla, julkisissa tiloissa ja kaupungin puistoissa. Kaiken kaikkiaan vapaa-aikaan kohdistuu eri ikä- ja yhteiskuntaluokista käsin laaja määrä odotuksia. Ihmisten lisääntyvällä vapaaajalla ja erilaisilla harrastustottumuksilla onkin voimakkaita vaikutuksia fyysiseen ympäristöön ja vastaavasti arkkitehtuuriin. Uudenlaiset harrastukset ja toiminnat

vaativat uudenlaisia tiloja, ja pitkään pois muodista olleet harrasteet nostavat päätään. (Mäkinen 2000, 97–102.)

Kaupunkiympäristöjen virkistyskäyttöä on pyritty viime vuosikymmenien aikana kehittämään ja monipuolistamaan tuomalla keskustojen läheisyyteen uudenlaista vapaa-ajan toimintaa. Tämä on mahdollistanut kaupungin asukkaille esimerkiksi kokonaan uusien harrastusten aloittamisen. Virkistystoimintojen luonne on kuitenkin aina sidottu ympäristön tarjoamiin mahdollisuuksiin. Puistot, rannat tai historialliset alueet ovat usein luontaisesti muotoutuneet virkistyskäyttöön tarkoitetuiksi alueiksi. (Junttila 1995, 65.)

Virkistystoiminnot ovat nopeasti muuttuvia ja ovat sidoksissa sekä vallitsevaan aikaan että vallitseviin kulttuuri-ilmiöihin. Siitä syystä ympäristö ei saa olla vain tiettyihin toimintoihin ohjaavaa, vaan sen tulee olla muuntautumiskykyinen ja joustava, jotta se voi täyttää vapaa-ajan viettoon liittyvät odotukset myös tulevaisuudessa. Virkistystoiminta on usein liittyneenä alueiden muihin toimintoihin, kuten kävelyyn, joka voi liittyä tietyn asian tai tehtävän hoitamiseen, mutta sisältäen virkistäytymisen tämän ohessa. Tällä tavoin voidaan lähes mitä hyvänsä tilaa ja ympäristöä käyttää virkistäytymiseen ilman, että ympäristöltä vaaditaan mitään erityisiä puitteita. (Junttila 1995, 65–66.)

Kun ympäristöä muutetaan virkistyskäyttöön sopivaksi, tulee huomiota kiinnittää myös ympäristön ominaisuuksiin, laatuun, kaupunkikuvaan, materiaalien tuntuun, ääniin ja tuoksuihin sekä vaihteleviin vuodenaikoihin ja sääoloihin. Jokaisella edellä mainituista on vaikutus siihen, miten ympäristössä viihdytään. Eriytyisen tärkeää viihtymisen kannalta ovat penkit ja istuinpaikat. Mikäli ihminen haluaa viettää ympäristössä aikaa, on välttämätöntä tarjota istumismahdollisuuksia. (Junttila 1995, 66.)

3.2 Julkiset tilat

Erilaiset julkiset rakennukset ja tilat ovat nimensä mukaisesti julkisessa käytössä olevia, meille yhteisessä käytössä olevia rakennuksia ja tiloja. Ne ovat toisaalta arkisia ja taas toisaalta yhteisöille merkityksellisiä kohtauspaikkoja. Symbolisella tasolla niiden tarkoitus on vahvistaa ihmisten yhteenkuuluvuuden tun-

netta. Niihin kokoonnutaan esimerkiksi kuuntelemaan, oppimaan, rentoutumaan, toimimaan, hiljentymään ja juhlimaan. Niissä hoidetaan juoksevia asioita, nähdään tuttuja ja vietetään aikaa. (Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 58.)

Tarkasteltaessa mennyttä aikaa, kirkolla on ollut merkittävä rooli kaupunki- ja kyläyhteisöjen kokoajana ja keskuksena. Ne sijaitsivat alueen korkeimmalla kohdalla ja näkyivät pitkän matkan päähän. Horisontissa näkyvän kirkon avulla voitiin jo kaukaa tunnistaa, mihin kylään tai kaupunkiin oltiin saapumassa. Nykyaikana kunnan- tai kaupungintalo ja kirjasto osoittavat, missä on kunnan keskus. Muita yhteisiä rakennuksia ovat esimerkiksi rautatie- ja linja-autoasemat, uima- ja urheiluhallit, konserttitalot, museot sekä elokuva- ja tavalliset teatterit. (Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 61.)

Nykyisin useasti uudet suuremmat koulurakennukset toimivat monitoimitiloina, joihin sijoitetaan lähialueiden palveluita kuten liikuntahallit ja kirjastot. Vaikka suurten kaupunkien ja kuntakeskusten ydinkeskustassa ei ole enää vapaita rakennuspaikkoja tarjolla, pyritään tärkeimmät rakennukset sijoittamaan edelleen keskeisille ja kaupunkikuvallisesti merkittävillä paikoilla. Silloin ne ovat myös liikenteellisesti mahdollisimman monen ihmisen saavutettavissa. (Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 61.)

Ulkotiloista voidaan nostaa esille esimerkiksi kadut, aukiot, torit ja puistot. Ne ovat kaikille avoimia ja niiden on tarkoitus palvella kaikkia tasapuolisesti. Ihmisten ympäristöodotukset ovat aina hyvin subjektiivisia ja niihin vaikuttaa henkilön oma tausta, ikä ja kulloinenkin ympäristön käyttötilanne. Näistä monesti otetaan lähtökohdaksi ikä, koska se on selkein tekijä, jolla ihmisten tarpeita voidaan jaotella: lapset, nuoret, aikuiset ja vanhukset. Jakoa perustellaan siten, että jokaisella ikäryhmällä on erilaiset tarpeet. Tämän jaottelun käänköpuolena on kuitenkin ollut ikäryhmien eristäminen toisistaan ja tilojen kohdentaminen vain suppealle väestöryhmälle. Esimerkiksi pienten kaupunkien keskustoissa tällainen tilan käyttö ei ole perusteltua. Julkisen tilan ja ympäristön tulisi olla monitoimitila, joka palvelee monenlaista käyttöä ja erilaisia käyttäjäryhmiä eri vuoden- ja vuorokaudenaikoina. (Junttila 1995, 43–44.)

Ensimmäiset pyrkimykset elävöittää ja monipuolistaa kaupungin alueiden ympäristöjä johtivat vapaan tilan täyttämiseen erilaisilla aktivoivilla ja viihtyisyyttä luovilla ulkotilavarusteilla, kioskeilla, leikkivälineillä ja penkeillä. Ajan kuluessa ja tarkasteltaessa tilaa myöhemmin uudelleen jouduttiin toteamaan, että ne eivät välttämättä sellaisenaan luo viihtyisyyttä ja sykkivää katuelämää. Kokemuksista viisastuneena on ryhdytty pohtimaan syvällisemmin kaupunkielämän ilmiöitä ja niiden vaatimuksia. (Junttila 1995, 46.)

Toiminnallisten prosessien suunnittelulla vaikutetaan suoraan aina myös sosiaalisiin prosesseihin. Toiminnot voivat edistää sosiaalista kanssakäymistä, ja sosiaalinen kanssakäyminen voi vastaavasti luoda toimintaa. Sosiaalinen toiminta syntyy usein melko spontaanisti ja on hyvin aika- sekä paikkariippuvaista. Viihtyisä ympäristö ja aktiivinen toiminta lisäävät mahdollisuuksia ihmisten väliin vuorovaikutukseen. (Junttila 1995, 46.)

3.3 Kohtaamispaikkojen merkitys

Kohtaamispaikat ovat välttämättömiä, ja kaupungeissa ne voivat olla melkein mitä tahansa julkisia tiloja, jonne jokaisella ihmisellä on vapaa pääsy. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaupunki pärjäisi ilman alueita, jotka ovat ensisijaisesti suunniteltu rentouttaviksi kohtaamispaikoiksi kuten puistoiksi. Suunnitteluun tulee kiinnittää suurta huomiota, kun luodaan virkistyskäyttöön tarkoitettua ympäristöä. Kohtaamispaikat eivät ole pelkkiä staattisia tiloja ja alueita, vaan niiden pitää myös tukea sosiaalista kanssakäymistä ja sen spontaania syntyä kaikkien ikäryhmien kesken. Kohtaamispaikan tulee myös olla sopeutuvainen jokaisen aikakauden vallitsevaan trendiin eikä sitä tule liaksi sitouttaa sen hetkiseen valtavirtaan. (Junttila 1995, 43–66.; Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 58–66.)

4 KAUPUNKIYMPÄRISTÖN SUUNNITTELUUN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Kaupunkiympäristön suunnittelu sisältää ympäristö- ja tuotesuunnittelua. Kohteena voi olla mikä tahansa rajattu ympäristökokonaisuus, katu, puisto, aukio tai piha-alue. Kohteena voi kuitenkin olla myös hyvin laaja alue, esimerkiksi kaupunginosa tai jopa koko kaupunki. Ympäristösuunnittelun merkitys korostuu erityisesti, jos kohteena on tori tai aukio, jolloin suunnitteluun tulee paneutua erityisellä huolellisuudella. (Junttila 1995, 15–17.)

Suunnittelutyötä tukevaksi lähtöaineistoksi tulee ottaa aluetta koskevat suunnitelmat, päätökset, selvitykset, tilastot ja muut dokumentit. Tavallisen karttatiedon lisäksi lähdeaineistoon lisätään nykyään sähköinen paikkatieto, jonka avulla voidaan esittää ja yhdistellä tietoja suunnittelualueen ominaisuuksista. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 89.)

Paikan päällä tapahtuva havainnointi on kuitenkin merkittävin osa suunnittelun lähtötietoja. Tarkastelun kautta voidaan luoda kokonaiskuva alueesta, sen luonteesta, merkityksestä ja ominaispiirteistä sekä selvittää yksityiskohtaisemmin suunnitteluun vaikuttavia ympäristön ominaisuuksia ja tekijöitä. Vaikka laaja-alainen ympäristöselvitys alueesta olisi tehty yleiskaavoituksen yhteydessä, erikseen suoritettu alueen yksityiskohtainen tarkasteleminen paljastaa usein muita tarvittavia selvitystarpeita, esimerkiksi ympäristöhaittoja tai suojeltavaa ympäristöä kartoittavia selvityksiä. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 89.)

Vanhojen teollisuusalueiden muuttaminen muuhun käyttötarkoitukseen vaatii erityistä huomiota, sillä niiden maaperä on yleensä pilaantunutta ja voi sisältää mm. raskasmetalleja. Näiden haitta-aineiden vaikutukset on selvitettävä ja puhdistettava ympäristöviranomaisen määrittelyn mukaisesti ennen kuin uutta rakennuskantaa voidaan rakentaa alueelle. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 93.)

4.1 Luonnontekijät rakennuspaikalla

Päätekijöinä rakennuspaikan valintaan ovat olleet vuosien saatossa ympäröivä maisema, kulkumahdollisuudet eri vuodenaikoina, vesistöt, maaperä, paikallinen ilmasto ja ilmansuunnat. Tasamaa ja loivat rinteet ovat edullisia rakennuspaikkoja. Loivat ja jyrkät rinnemaastot tuovat oman haasteensa, koska nämä maastot vaativat yleensä louhintaa ennen rakentamisen aloittamista. Näissä ympäristöissä on vaikea liikkua etenkin talvisin. Lähiympäristön rakentaminen vaatii yleensä paljon portaita, tukimuureja ja reunuksia. Jos edulliseen ilma-suuntaan tai kauniiseen näkymään avautuvalle rinteelle päätetään rakentaa, tulee rakennukset suunnitella paikkaan sopiviksi. (Jalkanen – Kajaste – Kauppi-
nen – Pakkala – Rosenberg 2017, 94.)

Seudulliset luonnon muodot ja maisema vaikuttavat yleensä enemmän alue-suunnitteluun kuin yksittäiset paikalliset luonnon yksityiskohdat. Suomalaisen luonnon perusominaisuus on pienipiirteisyys, ja skaala kaupunkirakenteen sisäl-
lä on erilainen kuin sen ulkopuolella. Esimerkiksi satunnainen kallio voi kaupun-kiympäristössä rikastuttaa alueen ihmisten arkipäivää samoin kuin korkeat kalli-
ot luonnossa sijaitsevilla virkistysalueilla. Rakennuspaikan sijaitseminen veden
äärellä lisää alueen monimuotoisuutta ja monipuolistaa toimintojen määrää alu-
eella. Ranta-alueilla on keskeinen rooli veden kierrossa ja rantojen tarpeetonta
muokkaamista on vältettävä. Rantavyöhykkeiden luontaista rikkautta ei tulisi
rikkoa, ja liikkumismahdollisuus tulisi ranta-alueella säilyttää. (Jalkanen – Kajas-
te – Kauppi-
nen – Pakkala – Rosenberg 2017, 94–95.)

Alueella olevat kasvit ovat tärkeä osa terveellistä ja viihtyisää kokonaisuutta. Ne
vaikuttavat alueen kaupunki-ilmastoon, ilman puhtauteen, melutasoon, alueiden
vesitalouteen ja luovat elinympäristöjä linnuille ja hyönteisille. Kasvillisuuden
vaikutusta ja merkitystä ihmisten mieliin, tilan tuntuun ja alueen arkkitehtoniseen
ilmeeseen ei pidä aliarvioida. Esimerkiksi puiden kaataminen muuttaa ympäris-
tön luonteeltaan keskeneräiseksi ja vaikuttaa näin negatiivisesti ihmisten mieli-
alaan ja alueen yleiseen tunnelmaan. Tässä tilassa se on niin kauan, kunnes
istutetut puut ovat kasvaneet täysikasvuiseksi, mikä vie yleensä vuosikymmeniä.
(Jalkanen – Kajaste – Kauppi-
nen – Pakkala – Rosenberg 2017, 95–96.)

Kasvillisuudella on myös vaikutusta rakennettavien alueiden rajauksiin ja erityisesti siihen, mihin tulevat virkistysalueet sijoitetaan. Virkistysalueiksi tulisi varata sellaiset alueet, jotka ovat kauniita ja tarpeeksi suuria ja joiden kasvillisuus kestää virkistyskäytön alueelle tuomat rasitukset. Rakennusten, katujen, kenttien ja pysäköintialueiden sijoittaminen maastoon vaikuttaa kasvuston selviytymismahdollisuuksiin. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 96.)

4.2 Alueen sopeutuminen maisemaan

Jokainen uusi rakennus ja vanhan käyttötarkoituksen muutos muuttaa olemassa olevaa ympäristöä. Suunnittelussa on otettava huomioon muuttuvan alueen ominaispiirteet, jotta kokonaisuudesta tulisi onnistunut ja positiivinen lisä maisemaan. Uusi rakennus voidaan sovittaa ympäristöönsä sopeuttamalla se läheisiin rakennuksiin käyttämällä samaa räystäskorkeutta, materiaaleja tai värejä. Vähemmän alisteinen tapa on luoda selkeä kontrasti olevien rakennusten ja uuden rakennuksen välille. Tällöin tulee kuitenkin huomioida se, että niillä säilyy harmoninen yhteys toisiinsa. (Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 62.)

Yksi suunnittelutyön perustehtävistä on tarkastella suunniteltavaan alueen suhdetta kaupungin keskustaan ja sen alakeskustoihin, liikenneväyliin, viheralueisiin sekä sijaintipaikkaan. Tämän tarkastelun avulla voidaan löytää erilaisia vaihtoehtoja ja mielikuvia alueen tulevista toiminnoista. Keskusta ja sen välitön lähiympäristö koostuvat eri aikakausina rakennetuista kokonaisuuksista ja monipuolisista toiminnoista. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 89–90.)

Suunnittelualueen sijaitessa vesistön tai avoimen maiseman reunalla sen koko silhuetti näkyy. Tällöin on tarpeellista tarkastella rakentamisen vaikutuksia ympäröivään maisemaan, koska alueen rakentamisella voi olla suuriakin vaikutuksia ympäristön maisemakuvaan. Tarkastelun yhteydessä on myös tärkeää miettiä, tulisiko alueen sulautua osaksi ympäristöä vai tulisiko sen nousta selkeästi esiin itsenäisenä kokonaisuutena. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 89–90.)

Uutta rakennettaessa ja vanhaa täydennettäessä on tunnettava alueen toiminnallinen ympäristö sekä kaupunkikuvan ja kulttuurimaiseman piirteet. Uusi tulee voida liittää luontevasti vanhaan, koska suunniteltavalla alueella on aina selkeät ja kiinteät siteet ympäröiviin alueisiin ja rakennuksiin (kuva 1). Rakentaminen muuttaa aina alueen ja naapurialueiden asukkaiden elämää ja totuttua ympäristöä. Tällöin asukkaiden merkitys suunnittelun yhteistyön osapuolena korostuu, koska he ovat oman alueensa ja asuinympäristönsä asiantuntijoita. Heiltä saa tietoa ja näkemystä alueen puutteista, hyvistä puolista ja alueen elämänmenosta yleensä. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 90.)

KUVA 1. Kruunuvuoreen suunniteltu saunakylä alueen asukkaille (Asukassau-noissa pulahdetaan mereen kaupungissakin. 2013)

4.3 Toiminnot

Ympäristössä ja suunnittelualueella olevien toimintojen tarkastelu luo lähtökohdan ja vakaan pohjan uusien toimintojen suunnittelulle. Tarvittavat selvitykset liittyvät yleensä alueen lähiympäristössä oleviin asuntoihin ja niiden ominaisuuksiin, työpaikkoihin, ulkoilu- ja vapaa-ajanvieton mahdollisuuksiin sekä kaupallisten ja julkisten palveluiden riittävyteen. Ympäristön toimintojen vaihtelu

voi olla kytketty vuoden tai vuorokauden eri aikoihin. Katuverkostojen selvittämisellä saadaan tietoa siitä, kuinka suunniteltu alue voidaan luontevasti liittää katuihin ja miten alueen sisäistä katuverkkoa tulisi kehittää. Kevyenliikenteen olevat ja vakiintuneet yhteydet tulisi säilyttää. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 92.)

Kohteessa ja sen ympäristössä olevat palvelut vaikuttavat uusien palveluiden määrään ja niiden sijoitukseen. Oikein mitoitettuna tulevat palvelut täydentävät viereisten alueiden palveluverkkoa. Ympäristön palvelut tulevat vastaavasti asukkaiden käyttöön. Naapurialueiden toimintojen sijoitus vaikuttaa uuden rakentamisen painotukseen ja toiminnallisuuksien suunnitteluun. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 92.)

4.4 Osatekijät

Julkisen ympäristön ja siinä olevien osatekijöiden kuten istutusten, kalusteiden ja päällysteiden suunnittelu vaatii aina kaupunkikuvan vaatimusten huomioimista. Tilat ja rakennukset vaikuttavat ympäristöönsä detaljien, massoittelemalla, korkeuden ja julkisivunsa kautta. Värit ja muotoilu luovat viime kädessä visuaalisen ilmeen. Rakennusten ympärillä ja niiden välisillä alueilla kadunpäällysteet, kalusteet ja istutukset vaikuttavat tilan jäsenyyksen tuntuun. Edellä mainittujen osatekijöiden vaikutukset ympäristöön perustuvat niiden ominaisuuksiin, keskinäisiin suhteisiin, tyyppeihin, sijoitukseen ja suhteeseen muuhun rakennettuun ympäristöön. (Junttila 1995, 90–91.)

Päällysteet ovat ainoa ympäristösuunnittelun elementti, joka jatkuu katkeamattomana tilasta toiseen. Tämän takia päällysteiltä vaaditaan enemmän yhtenäistä ja loogista järjestelmää kuin muilta ympäristösuunnittelun elementeiltä. Paikallisesti voidaan määritellä esimerkiksi käytettävät värit, materiaalit ja kuvioinnit. (Junttila 1995, 104.)

Kalusteiksi voidaan mieltää kaikki julkiseen kaupunkiympäristöön sijoitetut kiinteät tai irtaimet esineet, varusteet, laitteet ja kevyet rakennelmat. Tällaisia ovat esimerkiksi roskakorit, penkit, istutusastiat ja valaisimet. Kalusteiden tehtävänä on lisätä ympäristönsä toimivuutta ja miellyttävyyttä. Ne jäsentävät tilaa ja luo-

vat mittakaavan. Kaupunkiympäristöön sijoitettuna ne kertovat paikan luonteesta ja täydentävät sen visuaalista ilmettä. Vaikka kalusteisiin asetetaan suuria teknisiä laatuvaatimuksia, niitä ei tulisi nähdä vain teknisinä varusteina vaan myös esteettisinä esineinä, jotka sopeutuvat hyvin muuhun ympäristöönsä. (Junttila 1995, 110–118.)

Alueen sisäisten väylien mittakaava ja mitat tulee huomioida jo luonnosvaiheessa. Jalankulkuväylän leveys riippuu käyttäjämääristä ja käytettävissä olevasta tilasta. Jalkakäytävän vähimmäisleveys on 1,5 metriä, mutta yleensä jalkakäytävistä suunnitellaan 2–2,5 metriä leveitä. Huoltoliikenne ja pelastustoimet huomioon otettuna jalkakäytävän leveys kasvaa 3,5–4 metriin. Erillinen pyöräilykaista vaatii tilaa vähintään 1,5 metriä, mutta sille on hyvä varata tilaa leveyssuunnassa 2–2,5 metriä. Kaista erotetaan jalkakäytävästä reunakivetyksellä. Kävelemistä voidaan edistää suunnittelemalla jalankulkuympäristö houkuttelevaksi ja helppokulkuiseksi. Jos ympäristö ei miellytä, kävelijä ei välttämättä kulje määritellyä linjaa vaan etsii oikotien, kiertää tai valitsee kokonaan vaihtoehdoisen reitin. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 254–257.)

Pyörille varattujen pysäköintipaikkojen tarve vaihtelee toimintojen ja vallitsevan pyöräilykulttuurin mukaan. Suositeltavaa olisi kuitenkin varata pysäköintipaikkoja pyörille hieman enemmän kuin on tarpeen, jotta mahdolliset ruuhkatilanteet eivät karkottaisi uusia käyttäjiä. Telineiden tulisi sijaita lähellä rakennusten ja alueiden sisäänkäyntejä. Varkauksien estämiseksi tarjolla tulisi olla pyörätelineitä, joihin pyörät voidaan lukita rungoistaan kiinni. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 257–258.)

4.5 Kaupunkitilan kokonaisuus

Kokonaisuutena kaupunkitilan suunnittelussa on monta huomioitavaa asiaa. Kaikkien osien sovittaminen yhdeksi kokonaisuudeksi vaatii suunnittelijoilta syvällistä paneutumista vallitseviin oloihin ja paikallisiin arvoihin. Tarpeiden ja lähtötilanteen kartoittamisella päästään helposti kiinni siihen, miten alueen kehittämisessä voidaan edetä luonnosteluun. Luonnostelun kautta tuodaan esille näkemykset helposti ymmärrettävässä graafisessa muodossa. Lopulta voidaan

keskustelujen ja luonnosten pohjalta edetä varsinaiseen suunnitteluun ja toteutukseen. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 89–257.)

5 JULKISTEN RAKENNUSTEN SUUNNITTELUTYÖN KÄYNNISTÄMINEN

Yhteisten tilojen ja rakennusten suunnittelussa on otettava työn tavoitteeksi käytännönläheisiä asioita kulttuuristen merkitysten lisäksi. Käytännön tasolla on löydettävä esteettisesti, toiminnallisesti, teknisesti ja taloudellisesti kestävät ratkaisut. On myös huolehdittava siitä, että rakennusta voivat käyttää huolettomasti kaikki halukkaat ihmiset. Merkityksellisessä mielessä yhteiset rakennukset pyritään suunnittelemaan tietyllä tasolla ainutkertaisiksi ja kaupunkikuvassa uniikeiksi kokonaisuuksiksi. Näin ne erottuvat selkeästi muusta rakennuskannasta. Suunnittelussa otetaan myös huomioon rakennuksen tuleva toiminta, kun mietitään rakennuksen ulkoisia muotoja. Muita ulkoisiin tekijöihin vaikuttavia tekijöitä ovat myös rakennuksen tilaratkaisut. Tavoitteena on, että ohikulkija pystyy ymmärtämään jo rakennuksen ulkomuodosta rakennuksen käyttötarkoituksen. (Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 61.)

5.1 Kartoitus

Uuden rakennuksen suunnittelu aloitetaan tarpeiden kartoittamisella. Tulevien käyttäjien kanssa pohditaan yhdessä muun muassa, mitä toimintoja rakennukseen halutaan sijoittaa, paljonko ne vaativat tilaa, minkälaisia yhteyksiä näiden tilojen välille halutaan tehdä ja mikä on projektin rahallinen budjetti. Näiden päätösten perusteella laaditaan huonetilaohjelma. (Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 62.)

Tarpeiden kartoittamisen yhteydessä tehdään myös alueen sen hetkisestä tilasta ympäristöanalyysi. Ympäristöanalyysiin kerätään suunnitteluun olennaisesti vaikuttavia tietoja alueesta ja sen lähiympäristöstä. Analysoinnin tukena käytetään karttoja, ilmakuvia, piirroksia, valokuvia, kirjallisuutta ja alueen visuaalista havainnointia. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 144.)

5.2 Luonnosvaihe

Aluetarpeiden arviointi helpottaa siirtymistä varsinaiseen suunnitteluun. Saatujen tulosten perusteella arkkitehti laatii rakennuksesta erilaisia luonnosvaihtoehtoja. Niiden avulla kokeillaan, millä tavoin itse rakennus ja sen toiminnot sijoittuvat parhaiten käytössä olevalle tontille. Rakennuksen visuaalisen hahmon luonnostelussa arkkitehti analysoi ympäristöä ja valitsee lähtökohdaksi jonkun kantavan ajatuksen. Kantava ajatus voi olla lähtöisin esimerkiksi alueen ympäröivistä rakennuksista, alueen historiasta, luonnosta tai symbolisesta teemasta. (Kaukonen – Korpelainen – Räsänen 2004, 62.)

Luonnostelun tarkoituksena on kypsyttää suunnitelman perusajatusta. Luonnosten työstäminen kannattaa aloittaa sellaisesta mittakaavasta, että epäolennainen on helppo jättää huomiotta ja kokonaisuuden kannalta tärkeitä kohtia voidaan hallita helposti. Yksityiskohdat eivät saa kahlita suunnittelua, vaan luonnostelu kannattaa aloittaa rohkeasti. Aloittaessa osa suunnitteluelementeistä voidaan kuvata symbolein. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 145.)

Suunnittelun edetessä tarkkuus kasvaa, yksityiskohdat lisätään ja mitat tarkentuvat. Luonnostelu on ajattelutyön muuttamista graafisiksi esityksiksi ja järjestyksen hakemista perusasioille. Sen avulla ratkotaan rakentamisen ja toimintojen sijoitusta sekä yhteyksiä alueen sisällä että alueelta ympäristöön. Luonnosten eri versioiden keskinäinen vertailu, tavoitteiden arviointi ja vaihtoehtojen valinta ovat tässä vaiheessa pohdittavia asioita. Suunnittelun edistyminen vaatii luotujen vaihtoehtojen karsimista ja joidenkin lähtökohtien sitomista jatkotyön pohjaksi. (Jalkanen – Kajaste – Kauppinen – Pakkala – Rosenberg 2017, 145–146.)

6 KAUPUNGIN VARIKKOALUEEN SUUNNITTELUTAVOITTEET

Opinnäytetyön kohteena olevan Kaupunginvarikon aluesuunnitelmaehdotuksen lähtökohtana olivat opinnäytetyön tekijän oma näkemys kaupunkilaisten olohuoneesta ja virkistätymisympäristöstä sekä halusta säilyttää alueen olevaa rakennuskantaa ja löytää näin vaihtoehto alueen asuntorakentamiselle. Asuntorakentaminen alueelle nähtiin huonoimpana vaihtoehtona, koska se yksityistäisi länteen avautuvan hyvän jokinäkymän ja poistaisi alueella vallitsevaa vehreyttä.

Eräs työn tärkeimmistä tavoitteista suunnittelussa oli pyrkimys luoda alueesta luvun 3 mukainen kohtaamispaikka. Alueesta haluttiin toimintotarjonnaltaan sopeva ja monipuolinen kaiken ikäisille. Tarvittaessa toiminnot voitaisiin muuttaa helposti vastamaan ajan vaatimuksia. Jokinäkymän ja rantakaistaleen näkymiä pyrittiin myös hyödyntämään.

Syksyllä 2017 ja alkuvuodesta 2018 Oulun kaupunki järjesti kaupungin asukkaille OU jees! -kampanjan, jossa kerättiin ideoita siitä kuinka Oulua tulisi kehittää lähitulevaisuudessa. Teemoina kyselyssä olivat Sykkivä keskusta, Kyllä kylillä kelpaa, Kulttuuria kullekin ja Luontoa lähellä. Kaupunkilaisilta tuli paljon ideoita liittyen lähiympäristöjen virkistyskäyttömahdollisuuksien parantamiseen. Tästä kampanjasta saatuja tietoja hyödynnettiin toimintojen kartoittamisessa ja alueen luonnossuunnittelussa. Kampanjan yhtenä ehdotuksena oli myös ollut Kaupunginvarikon muuttaminen kulttuurivarikoksi.

6.1 Työn aloittaminen

Opinnäytetyön työstäminen aloitettiin lähialueen toimintojen kartoittamisella ja tutustumalla varikon välittömään lähiympäristöön. Selvittämällä lähialueiden olevat toiminnot ja toimijat voitiin varikon alueelle kohdentaa uusia toimintoja, joita ei sen välittömässä läheisyydessä vielä ole.

Selvitysvaiheen jälkeen ryhdyttiin työstämään varikkoalueen luonnosmaista aluesuunnitelmaa. Luonnossuunnitteluvaiheessa hahmoteltiin toimintojen ja rakennusten sijoittumista alueelle, jotta ne muodostaisivat hyvin yhteen sointuvan kokonaisuuden. Suunnittelussa kiinnitettiin erityistä huomioita olevaan ym-

päristöön, olevaan rakennuskantaan ja luontoon. Lopputuloksesta haluttiin selkainen, että jokainen näistä edellä mainituista tekijöistä olisi huomioitu selkeästi lopullisissa luonnossuunnitelmissa.

6.2 Työn sisältö

Rakennusten rakenteet esitettiin suunnitelmissa viitteellisesti ja varsinaisia rakennatkoisuja ei tässä opinnäytetyössä esitetä. Pintamateriaaleja pyrittiin miettimään jo luonnossuunnitteluvaiheessa. Olevien rakennusten julkisivujen päämateriaalina on käytetty punatiiltä ja tätä päätettiin myös käyttää uusissa rakennuksissa pääjulkisivumateriaalina.

Luonnossuunnitelmat tehtiin ArchiCAD-ohjelmistolla (liite 2). Näin saatiin 3D-malli sekä ympäristöstä että varikon uusista ja säilyvistä rakennuksista. ArchiCADin avulla tehty 3D-malli vietiin Twinmotion 2018 -ohjelmistoon, jolla voitiin luoda virtuaalimalli esittelyä varten (liite 3). Video virtuaalimallista ja suunnitelmien esittelyplanssit ovat tämän opinnäytetyön liitteenä.

Luonnossuunnittelun avulla luotiin kokonaisuus, jossa kaupunkilaisilla ja kaupungissa vierailevilla turisteilla olisi mahdollisuus harrastaa sekä viettää aikaa ikäryhmästä riippumatta virkistäytyen ja rauhoittuen. Suunnitelmien tarkoitus on myös samalla antaa näkemystä siitä, voitaisiinko muutoksen alaisina olevia vanhoja alueita kehittää muullakin tavoin kuin pelkällä asuntorakentamisella. Suunnittelussa haluttiin hyödyntää olemassa olevaa ympäristöä ja rakennuskantaa sekä luonnonmukaisia materiaaleja ja luontoa.

7 VARIKKOALUEEN UUSIOKÄYTÖN LUONNOSSUUNNITTELU

Luvussa 4.2 kerrotaan yleisellä tasolla siitä, miten suunnitteluprojekti käynnistetään ja miten eteneminen vaiheesta toiseen tapahtuu. Tätä esitettyä järjestystä käytettiin myös Kaupunginvarikon luonnossuunnitelmien käynnistämiseen.

Luonnossuunnittelun tueksi etsittiin tietoa vastaavanlaisista kohteista, jossa vanha teollisuus- tai lähes vastaava aluekokonaisuus on muutettu kulttuuriympäristöksi. Kohteita löytyi muutamia, joista Tallinnassa sijaitseva Telliskivi Loomelinnak oli toiminnoiltaan ja toteutukseltaan lähimpänä varikolle ajateltua uutta käyttötarkoitusta (kuva 2). (Telliskivi Loomelinnak Creative City. 2018.)

KUVA 2. Telliskivi Loomelinnak ilmasta kuvattuna (Telliskivi Loomelinnak. 2017)

Tallinnassa sijaitseva Telliskivi Loomelinnak on ollut aikoinaan teollisuusaluetta, joka on 2000-luvulla muutettu luovaksi kulttuuriympäristöksi. Telliskivi Loomelinnakissa toimii tällä hetkellä useita ravintoloita, myymälöitä, leipomo, studioita ja kansalaisjärjestöjen toimipisteitä. Lauantaisin alueella järjestetään kirpputori-

toimintaa. Ulkotilat toimivat galleriana ja vuosittain alueella järjestetään yli 500 kulttuuritapahtumaa. (Visit Estonia: Telliskivi Loomelinnak. 2018.)

Telliskivi kuuluu Kalamajan kaupunginosaan, jota pidetään nykyään arvokkaana ja trendikkäänä kulttuuriympäristönä. Tästä johtuen Loomelinnak vetääkin alueelle paljon uusista kulttuurisuuntauksista kiinnostuneita turisteja kuin myös Tallinnan asukkaita. Telliskiven yksi huomattavista vahvuuksista on vanhojen teollisuusrakennusten uusiokäyttö. Eläneet ja rapistuneet rakennukset luovat hyvän kontrastin uudelle toiminnalle muistuttaen samalla menneestä ajasta. (Vilén 2014.)

Loomelinnak osoittaa hyvin, että alueesta voidaan saada vetovoimainen ja mielenkiintoinen käyttämällä olevia rakennuksia ja alueen historiaa runkona uudelle toiminnalle. Tärkein vetovoimatekijä ovat alueen tarjoamat monipuoliset toiminnot. Tällä perusteella myös varikon tulisi tarjota mahdollisimman monipuolisia toimintoja. Turismia ajatellen toimintojen tulisi kuvastaa ja tuoda esiin paikallisuutta.

7.1 Nykytilanteen kartoitus

Nykytilanteen kartoittaminen aloitettiin tutustumalla varikkoon ja sen lähiympäristöön. Aluksi tarkasteltiin alueen ajantasaisia karttoja, ilmakuvia ja kaavapäätöksiä varikon korttelin osalta ja sen lähialueilta. Tämän jälkeen alueella käytiin valokuvaamassa rakennukset ja lähiympäristö. Varikon ja sen lähialueen historiaa tutkittiin vanhojen ilmakuvien ja karttojen avulla. Ilmakuvia verrattiin myös keskenään, jotta voitiin hahmottaa alueen kehittyminen eri vuosikymmenten aikana.

Aineistosta koostettiin ympäristöanalyysi, jota voitiin käyttää suunnittelun lähtötietoaineistona (liite 1). Nykytilanteen kartoituksella saatiin myös tärkeää tietoa lähialueiden toiminnoista. Kartoituksen avulla voitiin välttää suurimmat päällekkäisyydet lähialueiden muiden toimintojen kanssa.

7.2 Toimintojen hahmottelu, tavoitteet ja vaatimukset

Ennen kuin lähialueen olemassa olevat toiminnot kartoitettiin, toimintojen suunnittelun tavoitteeksi asetettiin luoda tulevasta alueesta rauhoittumiseen ja harrastamiseen soveltuva kaupunkitila, joka soveltuisi kaiken ikäisille. Oulun kaupungin järjestämästä OU jees! -kampanjasta saatujen tietojen perusteella päätettiin, että alueen tarjonta painottuisi kulttuuri- ja virkistäytymistoimintoihin. Yksityiset ihmiset antoivat OU jees! -kampanjan nettisivulla Oulun kaupungille ideoita siitä, miten kaupungin elämää tulisi kehittää. Ehdotettuja ideoita ihmiset pystyivät äänestämään, ja eniten ääniä keränneet ideat laitettiin näytille Oulun kaupungin pääkirjaston aulaan (kuva 3). (OU jees! 2018.)

KUVA 3. OU jees! -kampanjan tuloksia

Reunaehdoksi asetettiin, että toiminnot eivät saisi olla sellaisia, joita lähialueilla jo sijaitsee. Nykytilanteen kartoittamisen jälkeen voitiin aloittaa varsinainen toimintojen suunnitteleminen. Lähtövaatimuksia uusien toimintojen suunnittelussa käsiteltiin luvuissa 3.1, 3.2 ja 4.3.

Lähialueilla sijaitsee nykyhetkellä paljon asuntoja ja muita toimintoja. Näitä ovat esimerkiksi urheilupaikat, lasten leikki- ja huvittelutoiminnot, kylpylähotelli, Nallikarin uimaranta, ruokakaupat, ravintolat, kiipeilykeskus, leirintäalue ja kaksi veneilykeskusta. Hieman kauempana Välivainion alueella sijaitsee kulttuurikeskus Tukikohta.

Lähialueiden toimintojen kartoittamisen jälkeen todettiin, että liikunnallisten ja lapsille suunnattujen toimintojen välittömän läheisyyden vuoksi vastaavia toimintoja ei kannata sijoittaa paljon tilaa vievinä kokonaisuuksina varikkoalueelle. Kyseiset toiminnot löytyvät jo varikon läheltä tai niitä ollaan rakentamassa varikon läheisyyteen tulevana vuosina.

Tuiran, Toppilan ja Hietasaaren alueilla on useita erityyppisiä ravintoloita. Uusia ravintoloita varikon alueelle kuitenkin tarvitaan, jotta siellä voidaan viettää aikaa myös pidempään. Näiden uusien ravintoloiden tulisi erottua edukseen jo lähialueilla sijaitsevien ravintoloiden joukosta.

Salmen toisella puolella sijaitseva Meri Oulun Kesäteatteri päätettiin siirtää nykyisestä paikastaan Toppilan Möljältä osaksi varikon kokonaisuutta. Kaupunginvarikon tontille sijoitettavasta uudesta teatterista suunniteltiin teatterin ja ravintolan yhdistelmää, jossa voisi esityksen aikana syödä, juoda ja nauttia ympäristöstä sekä ulkoilmasta. Varikon lähialueen historian innoittamana tontille sijoitettiin panimo ja panimoravintola. Näin Kaupunginvarikko voitiin kytkeä osaksi Toppilansalmen teollista historiaa ja pienpanimotrendiä.

Tontin länsinaapurina oleva pienveneiden säilytysalue ja tontin reunaa seuraileva pyörätie haluttiin ottaa osaksi Kaupunginvarikon kokonaisuutta. Näin varikolle avattiin luonnollinen ikkuna jokimaisemaan. Samalla yhdistettiin kaksi erilaista julkista tilaa luontevalla tavalla toisiinsa. Pyörätietä kulkevat ihmiset näkisivät

varikon luomaa elämää ja varikon käyttäjät voisivat seurata ohi kulkevia ihmisiä ja pienvenerannan tapahtumia.

Viime vuosien trendinä asuntorakentamisessa on ollut huoneistosaunojen poisjättäminen kerrostalojen pienimmistä huoneistoista. Edellä mainitun syyn takia ja hyvän jokimaiseman ansiosta rannalle suunniteltiin yleissaunan tyyppinen moderni saunakompleksi merivesialtaineen. Talviaikaan saunamaailma tarjoaisi saunatoimintojen lisäksi esimerkiksi avantouintipaikan ja pilkkivälineiden vuokrausta.

Rakennusten sisätilojen haluttiin pystyvän muuntautumaan helposti ajan trendeihin. Tämän takia alueen rakennukset suunniteltiin niin, että toimintoja varten olisi tarpeeksi tyhjää ja rakenteellisesti esteetöntä tilaa. Näihin tyhjiin tiloihin voitaisiin sijoittaa tilavuokrausperiaatteella esimerkiksi pop up -myymälöitä sekä galleria- ja pajatiloja. Tiloja erottavat väliseinät rakennettaisiin tai purettaisiin tarpeen mukaan. Tiloista haluttiin myös sellaisia, että lähialueiden asukkaat voisivat vuokrata niitä itselleen.

7.3 Kaupunginvarikon alueen luonnossuunnittelun aloittaminen

Toimintojen selvittämisen jälkeen aloitettiin luonnossuunnitelmien työstäminen. Luonnossuunnittelu päätettiin aloittaa mahdollisimman laaja-alaisena ja epäolennainen jätettiin taka-alalle ensimmäisessä luonnosvaiheessa. Ensimmäiset luonnokset toteutettiin täytteiden avulla ArchiCAD-ohjelmistolla mallinnetun maaston päälle. Näin voitiin esittää selkeästi ja laaja-alaisesti sijoittelua menemättä vielä liian paljon yksityiskohtiin.

Luonnosvaiheen ohjeistuksena ja lähtökohtana käytettiin rakennetun ympäristön kokemista ja alueen luontotekijöiden huomioimista. Tärkeimmiksi näistä tekijöiksi nostettiin rakennuspaikan olemassa olevat luontotekijät, rakennettu ympäristö ja alueen historia. Siksi erityistä huomiota kiinnitettiin toimintojen, alueen reittien ja viheralueiden sijoitteluun. Rakennukset ja rakenteet sijoiteltiin tässä vaiheessa suuntaa antavina aluevarauksina.

Ensimmäistä luonnosta tehtäessä päätettiin säilyttää nykyisen Kaupunginvarikon kaarihalli kokonaisuudessaan ja hyödyntää sitä suunniteltavien toimintojen

sijoittelussa. Paikan henkeen ja fyysiseen olemukseen nojautuen tämä kaareva hallisiipi nähtiin arvokkaana, mielenkiintoisena, alueelle kontrastia tuovana elementtinä ja tärkeänä linkkinä alueen lähihistoriaan.

Nurmialueen määrä tontilla pyrittiin maksimoimaan, jotta kokonaisuudesta saataisiin puistomainen virkistätymisalue. Kaupunginvarikon ympäristö ja jokimaisema on kesäisin hyvin vihreää ja tätä vihreyttä haluttiin myös tuoda Kaupunginvarikon tontille. Suunniteltaviin viheralueisiin hahmoteltiin teemat luonnosuunnittelun edetessä. Alueen sisäiset kulkuväylät luonnosteltiin kokoluokaltaan sellaisiksi, että ne olisivat tarpeeksi leveitä pyörille ja jalankulkijoille ja soveltuisivat tontin sisäiseen huoltoliikenteeseen. Kulkuväylistä ei kuitenkaan haluttu liian leveitä suhteutettuna tontin muuhun ympäristöön. (Kuva 4.)

KUVA 4. Aluesuunnitelmaluonnoksen ensimmäinen versio

Yksi merkittävä vaikuttaja ympäristön kokemiseen on tilassa tapahtuva kolmiulotteinen tarkastelu liikkumisen kautta. Tähän perustuen kulkuväylät sijoitettiin

siten, että reittivalintoja alueen sisällä on useita. Parhaiten alueelle katsottiin sopivan lehtisolukkomainen väylärakenne, joka mahdollistaa liikkumisen usealla eri tavalla ja alueen tarkastelun useasta eri paikasta. Väylärakenteen haluttiin symboloivan sitä, miten entisestä harmaasta alueesta tulee osa kaupungin vihreää ja hengittävää keuhkoa. (Kuva 5.)

KUVA 5. Lehtisolukon rakenne (Extreme makroja puiden lehdistä. 2015)

Uudet rakennukset luonnosteltiin ensimmäisessä luonnoksessa pohjanäkymälään hillityiksi, jotta ne loisivat kadun liikennemelulta suojaavan massan. Samalla niiden tuli voimistaa pihan aukeamista joelle ja ohjata ihmisten katseet haluttuun suuntaan. Saunarakennuksien sijoittelun ja pohjamuodon inspiraationa käytettiin Hartaanselän tilkkutäkkimäistä kivikkoa ja joesta pilkistäviä töyräitä. Näin saunarakennukset saatiin sopeutumaan luontevasti vallitsevaan luontoympäristöön. (Kuva 6.)

KUVA 6. Hartaanselän suistoa (Kaupunginvarikko Google 3D-karttanäkymässä. 2018)

7.4 Kaupunginvarikon alueen luonnossuunnittelun toinen vaihe

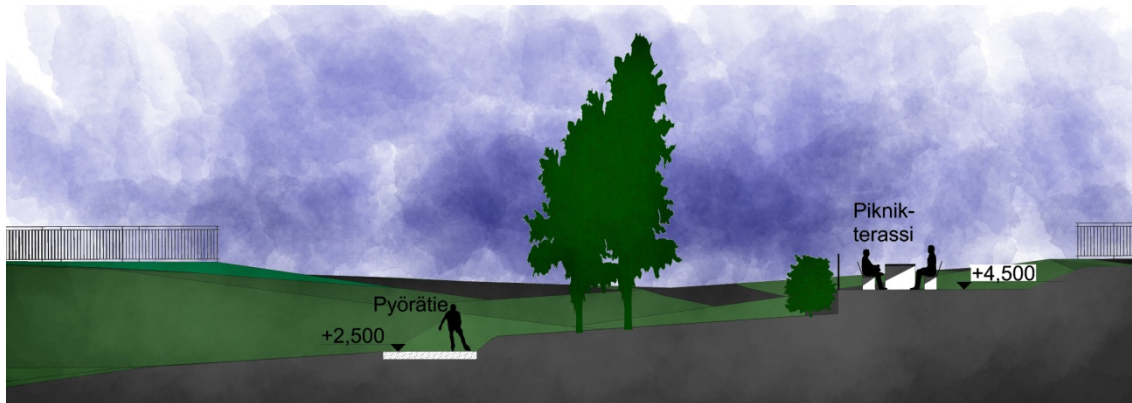
Ensimmäisen luonnoksen valmistuttua sitä ryhdyttiin tarkentamaan. Luonnostelun toisessa vaiheessa otettiin huomioon tontin ja lähiympäristön korkeuserot ja tarkennettiin ensimmäisessä vaiheessa tehtyjä ratkaisuja. Tarpeen vaatiessa ensimmäisessä luonnoksessa tehtyjä ratkaisuja muutettiin, jos todettiin uuden ratkaisun toimivan ja sopivan paremmin varikon ympäristöön. (Kuva 7.)

KUVA 7. Aluesuunnitelmaluonnoksen toinen versio

Tontin länsirajan rantatöyräältä aukeaa näkymä suoraan Hartaanselälle päin. Kesäaikaan aurinko paistaa ja valaisee kohtaa hyvin pitkään. Maisemallisten arvojen ja luontotekijöiden ohjaamana tälle rantatöyrälle suunniteltiin porraste-

tut piknik- ja oleskeluterassit. Terassit sijoitettiin hieman pyörätietä ylemmäksi ja Kaupunginvarikon tontin maanpintaa alemmaksi. (Kuva 8.)

KUVA 8. Oleskeluterassin periaateleikkaus

Uusien rakennusten harjakorkeutta pyrittiin määrittämään tontille jäävän kaarihallin, tontin ympäristössä sijaitsevien rakennusten harjakorkeuksien ja tonttia ympäröivien puiden korkeuksien avulla. Uusista rakennuksista ei haluttu peittää tai hallitsevia, koska lähtökohtaisesti rakennusten haluttiin olevan korkeussuunnassa kevyt tarkastella ja kokea.

Olevan puuston korkeutta käytettiin lopulta uusien rakennusten harjakorkeutta rajaavana tekijänä. Uudet rakennukset eivät saisi ylittää merkittävästi tontilla olevien korkeimpien puiden latvakorkeutta. Näin ne eivät peittäisi Lipporannan korttelin kerrostalojen asunnoista joelle avautumaa näkymää. Nykyinen rakennuskanta tontilla on matalaa verrattuna ympäristön asuinkortteleiden kerrostaloihin, ja myös tältä osin haluttiin säilyttää Kaupunginvarikon henkeä.

Uusien saunarakennusten harjakorkeuden rajana pidettiin sitä, että ne eivät varjostaisi merkittävästi pyörätietä ja rikkoisi vallitsevaa jokinäkymää. Varjostusta analysoitiin ArchiCAD-ohjelmiston aurinkotyökalun avulla. Sen avulla voitiin suuntaa-antavasti määritellä suurin mahdollinen harjakorkeus saunarakennuksille.

Luonnossuunnitelman ensimmäisessä vaiheessa tehtyjä ratkaisuja tarkennettiin toisessa vaiheessa tontin väylästön osalta. Kulkuväyliä muotoiltiin niin, että ne muistuttaisivat enemmän puun lehden solukkorakennetta, ja yksi kulkuväylä

lisättiin kulkemaan oleskeluterassin vierustaa pitkin. Pienempiä polkuja ja väyliä tehtiin solukkojen sisälle reittivalintojen monipuolisuuden lisäämiseksi.

Samalla tarkennettiin viheralueiden teemavarauksia ja sijoitettiin uusia toimintoja. Kaupunkipuutarhan viheriö siirrettiin pohjoisemmaksi toiseen solukkoon. Tämä tehtiin, jotta rakennukset suojaisivat kyseisessä solukossa kasveja paremmin pohjoiselta tuulelta ja auringonvalo paistaisi esteettömämmin kasvualueelle. Rullalautailijoita varten koillisimpaan soluun sijoitettiin skatepool houkuttelemaan nuoria käyttämään alueen harrastusmahdollisuuksia ja kannustamaan heitä liikkumaan.

Tontin keskimmäiseen soluun suunniteltiin varaus lasten leikkivarusteille ja -paikalle. Keskimäinen solu nähtiin tähän tarkoitukseen käytännöllisimpänä, koska vanhemmat voisivat vahtia lapsia omilta toimintoalueiltaan. Leikkipaikka haluttiin myös siksi, että varikkoalueen toiminnot olisivat sopivia vauvasta vauriin.

Panimorakennuksen viereen suunniteltiin Biergarten-tyyppinen piknikpuisto. Biergarten on kesäisin avoinna oleva ulkoilmaravintola, ja ne ovat yleisiä erityisesti Saksassa. Solukoista suurimpaan suunniteltiin tasainen tapahtumaviheriö erilaisia tapahtumia varten. Kiilamainen kärjellään jokea kohti osoittava viheralue varattiin liikunnallisia toimintoja varten. Varsinaisia liikuntalaitteita ei viheriölle sijoitettaisi, vaan viheriö olisi varattu ensisijaisesti ryhmäliikunnan harrastajille.

7.5 Pinnat, materiaalit ja yksityiskohdat

Toisen vaiheen luonnoksen todettiin sisältävän ne haetut piirteet ja kokonaisuuden, joita lähtötilanteessa haettiin, ja täyttävän alueelle asetetut vaatimukset. Toisen version luonnosten pohjalta toteutettiin lopulliset hankesuunnitelmatasoiset piirustukset, 3D-malli ja virtuaalimalli (liite 3).

Ennen lopullisen toteutuksen työstämistä hahmoteltiin alueelle tulevien osatekijöiden detaljiikkaa ja henkeä yleisellä tasolla. Osatekijöistä väylät käsiteltiin luvussa 7.3. Tässä suunnitteluvaiheessa keskityttiin pihakalusteisiin ja -varusteisiin. Uusien rakennusten sopeuttamista ympäristöön tarkasteltiin jul-

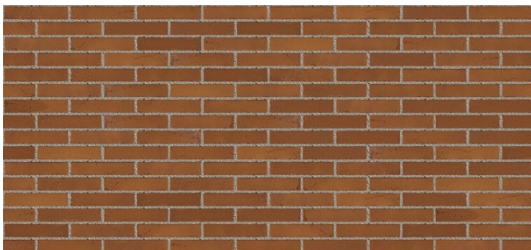
kisivumateriaalien, värien ja muotojen osalta. Rakennusten korkomaailma käsiteltiin luvussa 7.4.

Kaupunginvarikon rakennusten näkyvimpänä materiaalina julkisivuissa on punatiili. Muita materiaaleja on käytetty hyvin niukasti. Paikoin tiilijulkisivuisten rakennusten ainut väri punatiilen punaisen lisäksi on sokkeleiden luonnonharmaa betoni. (Kuva 9.)

KUVA 9. Kaarihallin nykyinen punatiilijulkisivu

Punatiili koettiin sellaiseksi tekijäksi, että se on yksi merkittävä osa alueen tunnistettavuutta ja ilmettä. Tämän takia päätettiin, että tontille tulevien uusien rakennusten julkisivujen päämateriaali Lipporannantien ja paikoitusalueen julkisivuilla on punatiili. Uusien rakennusten punatiileksi valittiin Wienerbergerin Punainen Retro -tiili. (Kuva 10.)

KUVA 10. Wienerberger Punainen Retro (Wienerberger Julkisivutiilet. 2018)

Sisäpihan julkisivujen materiaaleihin ja väreihin suunniteltiin vaihtelevuutta. Niiden tuli olla sävyiltään rauhoittavia, lämpimiä, valoisia ja luonnonmukaisia. Uu-

sien rakennusten sisäpihan julkisivujen päämateriaaliksi valittiin lämpimän luonnonvalkoinen Wienerberger Tuohi Retro -tiili. (Kuva 11.)

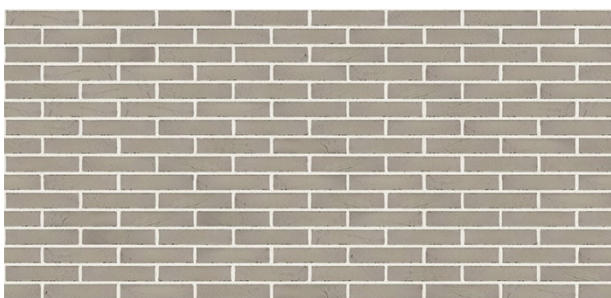
KUVA 11. Wienerberger Tuohi Retro (Wienerberger Julkisivutiilet. 2018)

Mielenkiintoiseksi yksityiskohdaksi haluttiin toteuttaa liukuväripinta tiilien avulla. Nämä liukuväripinnat suunniteltiin panimorakennuksen etelä- ja länsijulkisivulle. Liukuväriseinissä punatiili vaihtuu tasaisesti kohti valkoista tiiltä. (Kuva 12.)

KUVA 12. Tiilellä toteutettavan liukuväriin periaatekuva

Liukuväriin tasaisen värisiirtymän luomiseksi punaisen ja vaalean tiilen väliin valittiin Wienerberger Harmaa Retro -tiili. Liukuväriin avulla haluttiin herätellä ajatuksia siitä, miten vanhasta voi kuoriutua uutta ja mielenkiintoista kuitenkin vanhaa unohtamatta. (Kuva 13.)

KUVA 13. Wienerberger Harmaa Retro (Wienerberger Julkisivutiilet. 2018)

Tiilen rinnalle valittiin lämpökäsitelty Lunawood-julkisivuverhouslauta, jonka sävy on punertavan ruskea. Vaihtoehtona lämpökäsitellylle puulle tarkasteltiin leh-

tikuusta sen luonnollisen harmaantumisen takia. Vesikaton pintarakenteeksi valittiin punatiilen värisävyä lähellä oleva bitumikermikate.

Tässä opinnäytetyössä ei käsitelty rakennusten sisätilojen detaljisuunnittelua, mutta yksi poikkeus tehtiin. Panimorakennuksen sisälle suunniteltiin oluen mäs-käysvaiheessa käytetyn perinteisen kuparikeittimien näköinen keittolaitteisto (kuva 14). Tällä haluttiin tuoda vanhan Toppilan Mallasjuomatehtaan henkeä uuteen panimorakennukseen. Kuparikeittimet sijaitsivat Toppilan Mallasjuoman vanhassa keittämössä vielä 2012, mutta ovat sittemmin purettu pois.

KUVA 14. Nykyaikaisen tekniikan sisälleen kätkevä, mutta ulospäin perinteisen kuparikeittimen näköinen keittolaite Hailuodon panimolla

Saunarakennusten pääjulkisivumateriaaliksi valittiin lehtikuusi hyvän säänkestävyyden takia (kuva 15). Harmaannuttuaan se sulauttaisi saunarakennukset ympäröivään maisemaan rauhalliseksi massaksi. Vesikaton pintarakenteeksi valittiin viherkatto. Tällä pyrittiin siihen, että saunarakennukset muistuttaisivat ylhäältä katsoessa joesta pilkistäviä vihreitä töyräitä.

KUVA 15. Lehtikuusipaneelista valmistettu julkisivu (Kirkkonummelle valmistui ensimmäinen julkinen massiivipuurakennus – ulkoseinät lähes ikuista lehtikuusta. 2017)

Pihakalusteiden ja kaiteiden materiaalit ja värit haluttiin sopivan yhteen sekä ympäristön että uusien rakennusten kanssa. Päämateriaalina pihakalusteissa käytettiin ulkokäyttöön soveltuvaa kovaa puuta. Koska uusien rakennusten toisena pääjulkisivumateriaalina käytettiin lämpökäsiteltyä puuta, valittiin lämpökäsitelty saarni pihakalusteiden materiaaliksi Kaupunginvarikon tontin sisällä. (Kuva 16.)

KUVA 16. Lämpökäsitelty saarni (Extery materiaalit. 2018)

Saunarakennuksia lähellä olevat pihakalusteet suunniteltiin tehtäväksi Siperianlehtikuusesta (kuva 17). Näin voitiin sitoa pihakalusteet ja uudet rakennukset yhdeksi kokonaisuudeksi materiaalin luoman hengen osalta.

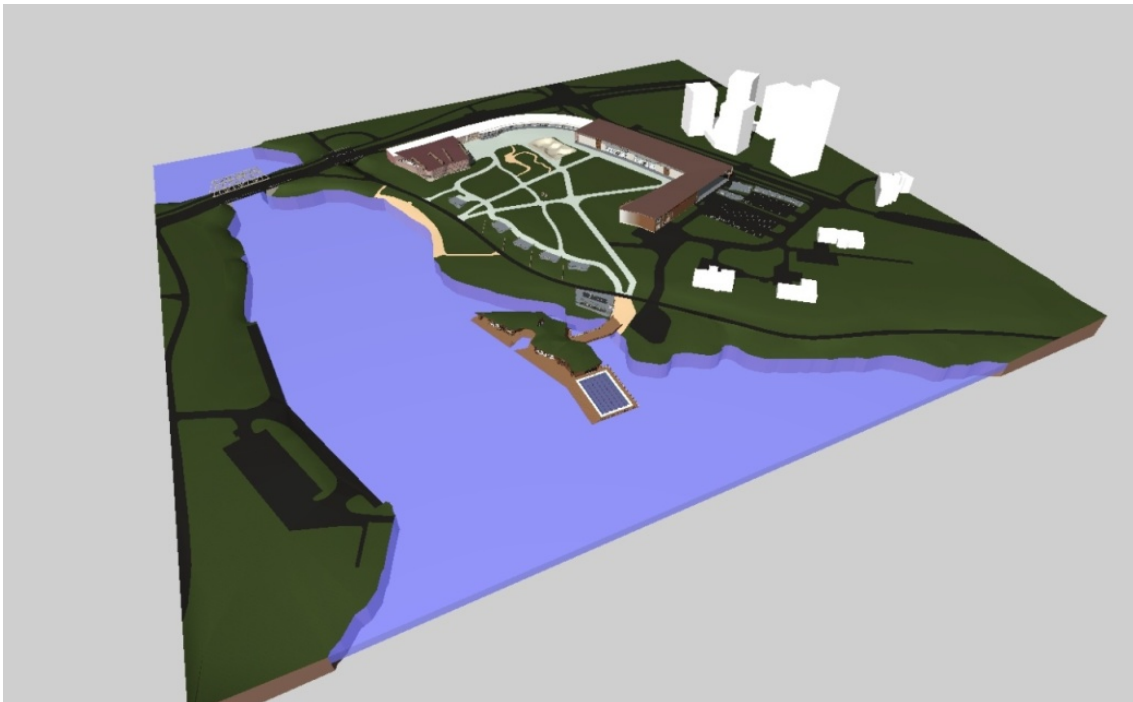

KUVA 17. Laminoitu Siperianlehtikuusi (Extery materiaalit. 2018)

Kivimateriaaleja käytettiin oleskeluterassin ja tukimuurien rakenteissa kiven luontaisen kulutuskestävyyden ansiosta. Kaiteiden runkomateriaalina käytettiin terästä. Niiden käsijohteet kuitenkin suunniteltiin tehtäväksi ulkokäyttöön soveltuvasta ja kulutusta kestävästä laminoidusta lehtikuusesta.

8 ALUESUUNNITELMAEHDOTUS JA ALUEEN MALLINTAMINEN

Toisen vaiheen luonnosten pohjalta ryhdyttiin työstämään lopullista aluesuunnitelmaehdotusta ja varsinaista 3D-massamallia (kuva 18). Luonnossuunnittelu- vaihetta käsiteltiin luvuissa 7.3–7.5 ja näissä luvuissa määritellyt vaatimukset ja päätökset siirtyivät lähes sellaisenaan lopullisiin suunnitelmiin. Muutoksia jouduttiin tekemään vielä mallintamisvaiheessa. Suurimmat muutokset koskivat uusien rakennusten sijoittelua ja muotoilua.

KUVA 18. Valmis 3D-massamalli ArchiCadissa

Massamallin avulla voitiin helposti hahmottaa piiloon jääneet haasteelliset kohdat, joita ei huomattu luonnosvaiheessa. Luonnosvaiheen työstäminen pelkästään 2D-näkymässä ei mahdollistanut täydellistä näkemystä siitä, miten korot ja maaston muodot lopulta vaikuttavat sijoitettaviin elementteihin ja rakennuksiin.

Mallinnuksen yhteydessä tehtiin suuntaa-antavat tilavaraukset jokaiseen rakennukseen. Niiden avulla haluttiin osoittaa rakennusten riittävä koko pinta-alallisesti ja havainnollistaa toimintojen sijaintia rakennuksissa. Kiintokalusteita tai sisätilan muita varusteita ei tässä opinnäytetyössä mallinnettu. Rakennusten pohjapiirustukset ja aluesuunnitelma löytyvät tämän opinnäytetyön liitteestä 2.

Virtuaalimalli tehtiin Archicadissa luodun massamallin pohjalta (liite 3). Puustot, pensaat, materiaalien elävyys ja muut vastaavat yksityiskohdat lisättiin vasta Twinmotion 2018 -ohjelmistossa tai Artlantis-ohjelmistossa. Näiden tekijöiden mallintaminen ArchiCadissa olisi tehnyt tiedostosta liian raskaan käsitellä ja työstää. ArchiCadin 3D-puut eivät myöskään olleet tarpeeksi luonnollisen näköisiä jatkokäytettäviksi muissa ohjelmistoissa. (Kuva 19.)

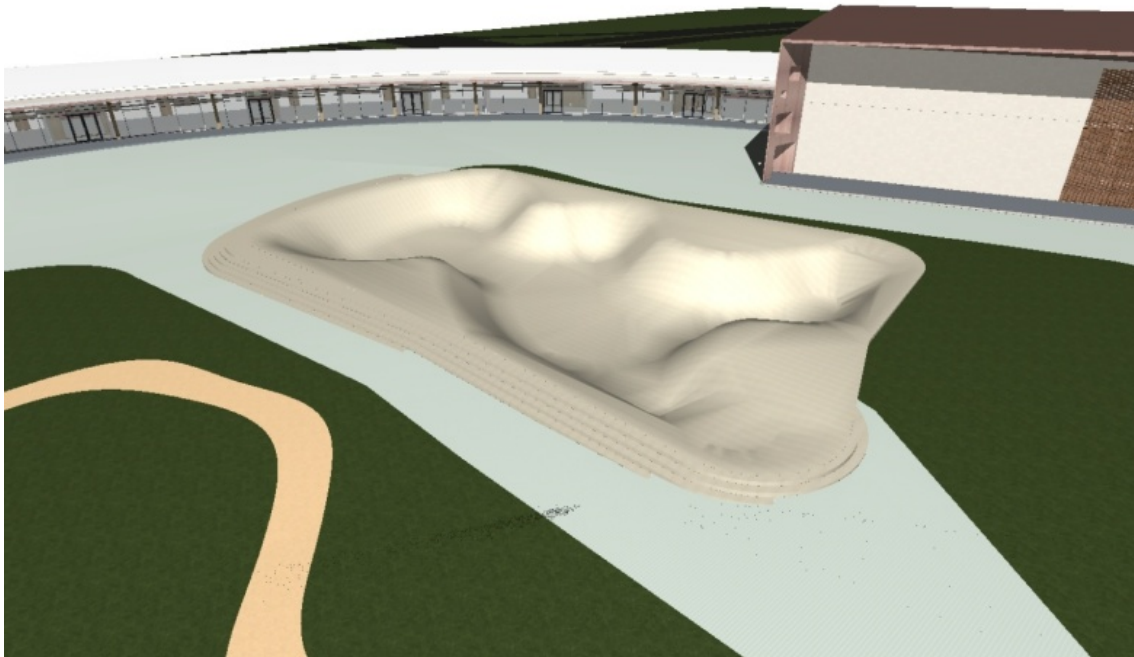
KUVA 19. Artlantiksella visualisoitu massamalli

8.1 Tontti, maasto ja ulkopuoliset varusteet

Suurimmat muutokset tontin maastossa kohdistettiin pinnan muotoihin ja paikoitusvarauksiin. Maasto mallinnettiin käyttäen asemakaavan ajantasaista DWG-tiedostoa. Tiedostosta saatiin selville alueen ympäristön korkeuskäyrät ja tontin korkopisteitä. Näiden korkopisteiden ja -käyrien avulla voitiin luoda 3D-maasto lähes automaattisesti ja tarkasti.

Kaarihallin mallinnusta tehtäessä huomattiin, että maan pinta laskee voimakkaasti kaarihallin tontin sisäpuolelta seinällä kohti lounasta. Tontin maanpinnan jättäminen sellaiseksi olisi aiheuttanut ongelmia sisäänkäyntien ja huoltoliikenteen suunnittelussa. Maanpintaa päätettiin voimakkaasti luiskata loivemmaksi, jotta selkeimmät korkoerot saatiin poistettua.

Kaarihallin välittömään läheisyyteen suunnitellun ja mallinnetun skatepoolin kohdalla törmättiin samaan ongelmaan. Maanpinta laski liian paljon liian nopeasti. Maanpintaa luiskattiin myös skatepoolin ympäriltä loivemmaksi. Skatepoolin läntiselle sivustalle jouduttiin kuitenkin toteuttamaan porrastus. Nämä portaat suunniteltiin etenemältään tarpeeksi suuriksi, jotta niitä voitaisiin käyttää myös hyvin istumapenkkeinä. (Kuva 20.)

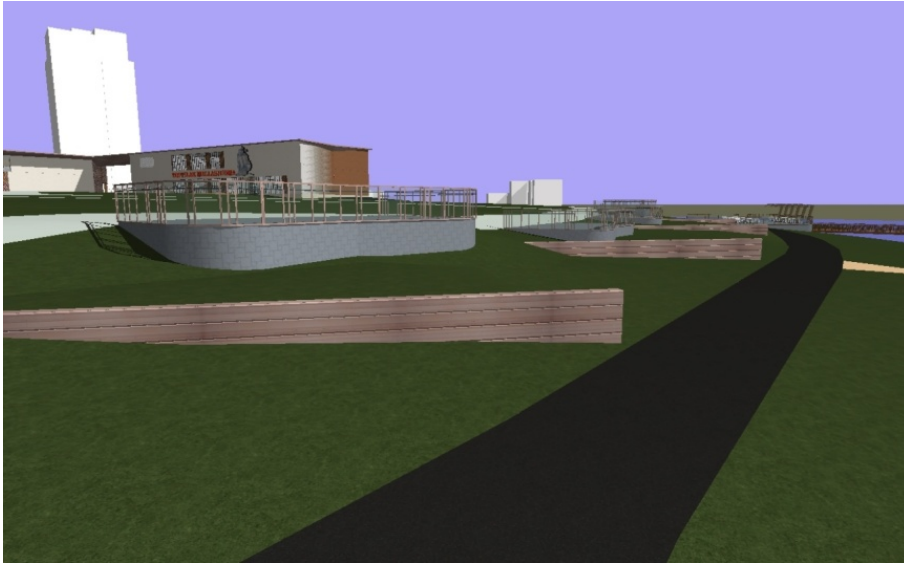

KUVA 20. Skatepool

Tontin länsisivun töyräälle sijoitetut oleskeluterassit jouduttiin luonnossuunnitelmista poiketen sijoittamaan eri korkoihin. Tähän päätökseen vaikuttivat jälleen nykytilanteen pinnanmuodot ja korot. Terassit haluttiin sijoitella siten, että niiden kivilaattapinnan korko olisi noin puolessavälissä tontin ja pyörätien korkoeroa. Sijoittamalla aluksi kaikki samaan korkoon huomattiin, että terasseille pääsy olisi ollut haastavaa tai porrastusefekti olisi hävinnyt kokonaan.

Terassien viereen suunniteltiin ja mallinnettiin ylimääräiset tukimuurirakenteet. Näiden tukimuurien haluttiin toimivan vertauskuvallisesti terassien piharajana vastaavalla tavalla kuin rivitaloasuntojen takapihojen aidat pihojen välissä. Tukimuurien avulla voitiin myös luoda selkeämpää porrastusvaikutelmaa rantatöyräälle. Mallia tarkasteltaessa todettiin, että tukimuurit toimivat hyvin porras-

tusvaikutelman tehostajana riippumatta siitä, tarkasteltaisiinko kokonaisuutta pohjoisesta vai etelästä päin. (Kuva 21.)

KUVA 21. Oleskeluterassit ja tukimuurit

Autoille tarkoitetun parkitusalueen kokoa muutettiin pienemmäksi kuin luonnosvaiheessa oli suunniteltu. Pienennys toteutettiin, jotta pääsisäänkäynnin lähelle voitiin sijoittaa enemmän kiinteitä pyörätelineitä ja lisätä pyörien säilytysalueen pinta-alaa. Alkuperäisenä ajatuksena oli, että alueelle saavuttaisiin ja kuljettaisiin kevyenliikenteen väyliä pitkin, joten pyöräpaikkojen lisääminen oli perusteltua. Kiinteille pyörätelineille suunniteltiin ja mallinnettiin suojakatokset.

Saunamaailman pyöräpaikoitus haluttiin toteuttaa tasaisena kenttänä. Mallinuvaiheessa todettiin, että maanpinta laskee suhteellisen jyrkästi jokea kohti myös tällä kohdalla. Paikoitusalue mallinnettiin samaan korkoon kuin vieressä kulkeva pyörätie, jotta poikkeaminen pyörätieltä paikoitusalueelle olisi vaivatonta. Portaatt lisättiin helpottamaan kulkua saunamaailman jalankulkuväylältä pyörien paikoitusalueelle.

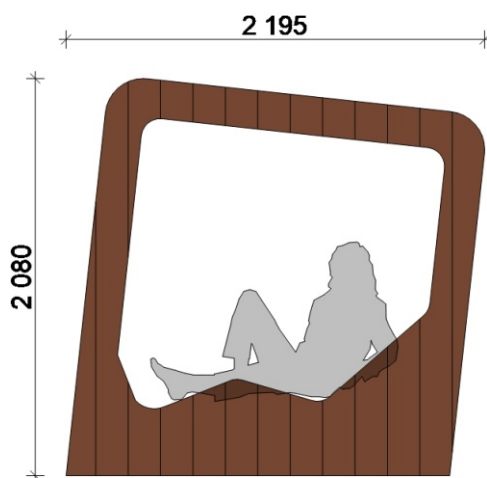
Pihakalusteiden materiaalmäärityksiä päädyttiin muuttamaan. Mallinnettaessa saunamaailmaa sekä pää- ja panimorakennusta todettiin, että hengeltään lämpökäsitelty puu sopi paremmin saunamaailman julkisivumateriaaliksi ja lehtikuusi taas sopi paremmin pää- ja panimorakennukseen. Näin saunamaailman läheisyydessä olevien pihakalusteiden puumateriaali vaihtui lämpökäsiteltyyn

saarniin ja varikon tontin pihakalusteiden puumateriaali vaihtui Siperianlehtikuuseen. (Kuva 22.)

KUVA 22. Visualisoitu näkymä rannan pyörätieltä, jossa myös pihakalusteiden materiaalin vaihtuminen näkyy selkeästi

Varikon tontille suunniteltiin ja mallinnettiin kaksi kalustetyyppiä, jotka ovat hengeltään varikon rakennusten mukaisia. Kalusteet suunniteltiin tehtäväksi lehtikuusesta ja muotoa haettiin rakennusten pohjien muodoista. Kalusteiden haluttiin toimivan näkymäikkunoina joelle ja varikkoalueen toimintoihin. Kalustetta voidaan käyttää myös huonon kelin sattuessa, koska se muodostaa suojakateen oleskelijan päälle. (Kuva 23.)

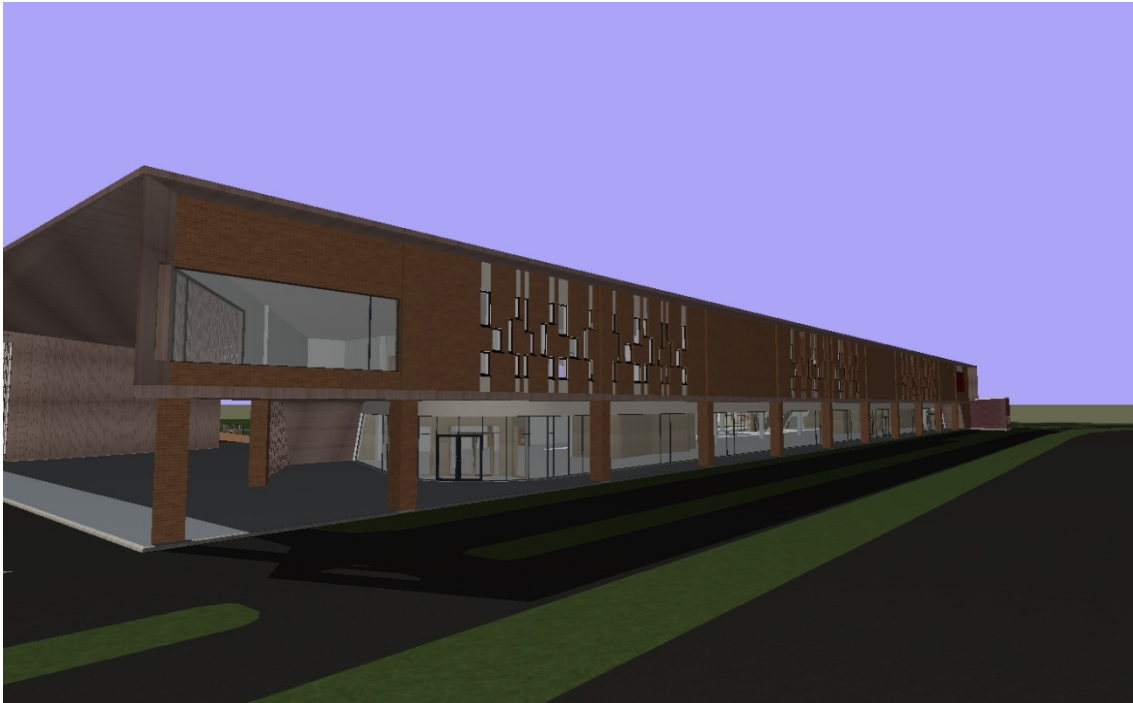

KUVA 23. Makoiluun soveltuvan penkkityypin naamakuva

8.2 Päärakennuksen toteutus

Luonnossuunnitelmavaiheessa tehtiin uusille rakennuksille suuntaa antavat aluevaraukset. Rakennuksen 3D-massoittelu ja mallintaminen aloitettiin käyttämällä luonnoksissa määriteltyä pohjan muotoa ja pinta-alaa lähes sellaisenaan. Luonnosteltu pohjamuoto koettiin tasapainoisena ja alueelle sopivana ratkaisuna, koska se muistutti varikon nykyisen päärakennuksen pohjan muotoa. Pohjaa kuitenkin hoikistettiin koko pituudeltaan. Hoikistuksen ansiosta rakennus saatiin näyttämään linjakkaammalta, ja näin kevyenä kokonaisuutena se sointui paremmin kaarihallin kanssa yhdeksi kokonaisuudeksi.

Päärakennuksen julkisivumateriaalit sijoiteltiin luonnosvaiheen määritysten mukaisesti. Lipporannantien julkisivun päämateriaalina käytettiin punatiiltä, tehosteena Siperianlehtikuusta ja syvennyksissä luonnonvalkeaa tiiltä. Luonnonvalkealla tiilellä haluttiin symbolisesti osoittaa Lipporannantien julkisivulla, että vaikka vanhaa kunnioitetaan, niin uutta henkeä halutaan luoda ja tuoda esille. (Kuva 24.)

KUVA 24. Päärakennuksen julkisivu Lipporannantien suuntaan

Ikkuna-aukotus pyrittiin pitämään kevyenä, ja kaarihallin nauhaikkunoiden asetelun henkeä tuotiin myös päärakennuksen toisen kerroksen ikkuna-aukotusten sijoitteluun modernilla otteella. Yksi kokonaisuus koostettiin monesta erillisestä ikkunasta. Tämä kokonaisuus toistuu samanlaisena tasaisin välein muodostaen näin nauhan julkisivuun. (Kuva 25.)

KUVA 25. Päärakennuksen Lipporannantien julkisivun ikkuna-aukotus

Päärakennuksen sisäpihan puoleisen julkisivun päämateriaalina käytettiin luonnonvalkeaa tiiltä ja tehosteena Siperianlehtikuusta. Vastaavaa punatiiltä kuin Lipporannantien julkisivulla käytettiin tehosteena lasiseinäjärjestelmien edessä. Tiilet suunniteltiin ladottavaksi siten, että ne muodostaisivat pitsimäisen aukotuksen seinään, ja näin kokonaisuus toimisi osittain varjostavana rakenteena auringonvalolle. Päärakennuksen sisätilat avattiin voimakkaasti joen ja sisäpihan suuntaan suurien lasiseinärakenteiden avulla. (Kuva 26.)

KUVA 26. Päärakennuksen sisäpihan puoleinen julkisivu

Pää- ja panimorakennuksen väliin jäävästä pääsisäänkäynnistä suunniteltiin vertauskuvallisesti ikkuna alueen sisälle. Päämateriaalina käytettiin lehtikuusipaneelia, jotta sisäänkäynti erottuisi selkeästi muusta julkisivusta. Rakenteiden muotojen avulla luotiin kaukaisuuteen piirtyvä kiintopistettä kohti suppe-
neva kokonaisuus, jotta pääsisäänkäynti ikään kuin vetäisi kävijän alueen sisäl-
le. (Kuva 27.)

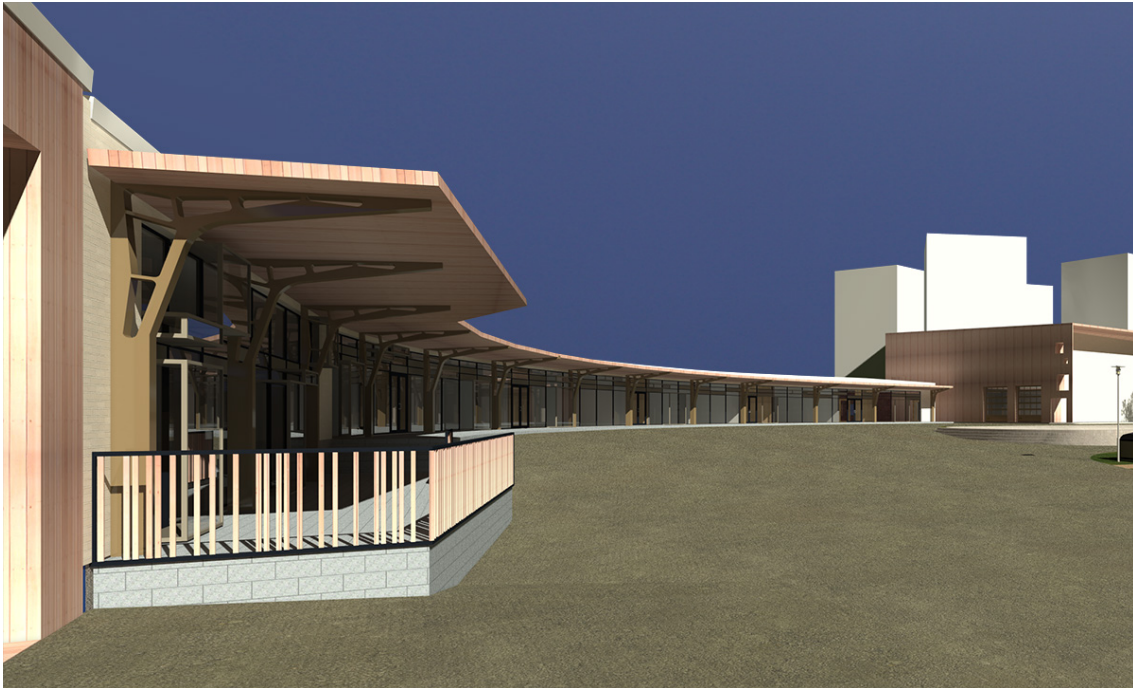
KUVA 27. Kaupunginwarikon pääsisäänkäynti

8.3 Kaarihallin toteutus

Kaarihallin Hietasaarentien julkisivulle ei tehty muutoksia. Vilkkaasti liikennöidylle Hietasaarentielle vuosikymmeniä näkynyt nauhaikkuna-aukotuksella varustettu punatiilijulkisivu koettiin toimivan tunnusmerkkinä koko alueelle. Länsipäätyyn suunnitellun kesäteatterin pääjulkisivumateriaalina käytettiin lehtikuusta.

Kaarihallin sisäpihan puoleisesta julkisivusta suunniteltiin jatkumoa päärakennuksen sisäpihan julkisivulle. UmpinAISilla osilla käytettiin luonnonvalkeaa tiiltä. Kaarihallin sisäpihan kaarevan osan vallitsevaksi materiaaliksi valittiin lasi. Pitkä lasifasadi koostettiin kehikoista. Se jaettiin korkeussuunnassa yhteen korkeaan ja kolmeen matalampaan suorakaiteen muotoiseen kehikkoon. Mataliin kehikkoihin sijoitettiin satunnaisesti luonnonvalkeita umpipaneeleita. Osaan kehikois-

ta tehtiin ulospäin työntyviä laatikkomaisia lasipaneelein varustettuja kehikkora-kenteita. (Kuva 28.)

KUVA 28. Kaarihallin sisäpihan puoleinen julkisivu

Kaarihallin sisäpihan puoleisia sisäänkäyntejä suojaamaan suunniteltiin katos-rakenne, joka tyyliltään muistuttaa kaarihallin vesikattoa. Katoksen kantavista pilareista suunniteltiin ilmavat ja kevyet aukottamalla pilarit. Pilarit aukotettiin, jotta ne eivät erottuisi liian massiivisina muusta rakenteesta ja näin istuisivat kokonaisuuteen paremmin. Aukotus suunniteltiin muistuttamaan pihan leh-tisolumaista väylärakennetta.

Kaarihallin länsipäädyssä sijaitsevan kesäteatterin vesikatteen kannattimet suunniteltiin muistuttamaan ulkoisesti Toppilansalmessa sijainneen sataman vanhojen satamanostureiden puomirakennetta. Näin massiiviset kannattajat voitiin sovittaa alueen henkeen pehmeällä tavalla. Pääsisäänkäynnistä tarkas-teltuna kannattimien avulla luotiin yhdessä vanhan teräsristikkosillan kanssa kiintopiste, johon pääsisäänkäynnistä syntyvä näkymäikkuna ohjaa vierailijan katsetta.

8.4 Panimorakennuksen toteutus

Panimorakennuksen julkisivun päämateriaalit noudattelivat päärakennuksen viitoittamaa linjaa. Parkkipaikalle näkyvällä julkisivulla käytettiin punatiiltä ja tehosteena lehtikuusipaneelia sekä luonnonvalkeaa tiiltä. Luonnosvaiheessa suunniteltiin eriväristen tiilien avulla toteutettava liukuvärjäys rakennuksen etelä- ja länsijulkisivuille. Mallinnusta tehtäessä todettiin, että liukuvärjäys on järkevää toteuttaa vain rakennuksen länsipäädyssä. Näin kaikkien varikon tontilla olevien rakennusten julkisivujen jatkumosta saatiin selkeä ja rakennuksesta toiseen siirryttäessä katkeamaton kokonaisuus. (Kuva 29.)

KUVA 29. Panimon länsipäädyn liukuvärjätty tiilijulkisivu

Sisäpihan puoleisen julkisivun päämateriaalina käytettiin luonnonvalkeaa tiiltä. Tehosteena lasiseinäjärjestelmien välissä käytettiin punatiiltä. Lasiseinäjärjes-

telmät muodostettiin neliön muotoisista kehikoista. Tällä ratkaisulla haluttiin tuoda panimorakennukseen Toppilan puolella sijaitsevan vanhan Toppilan Mallasjuomatehtaan panimorakennuksen henkeä. 1960-luvulla valmistuneessa keittämössä lasitukset koostuvat lasitiilikuutioista muodostaen kerroksittain suorakaiteen muotoisen ikkunanauhan. (Kuva 30.)

KUVA 30. Vanhan Toppilan Mallasjuomatehtaan keittämö ja sen lasitiilistä koostuvat ikkunanauhat

Panimoravintolan sisäänkäynti suunniteltiin sisäpihan puolelle ravintolan pation yhteyteen. Näin kaikki panimon ulkotoiminnot voitiin sijoittaa kätevästi yhteen pihasoluun. Tämä mahdollistaa näkymien avautumisen panimolta koko alueelle ja alueelta panimoon päin. Keittosammiot sijoitettiin niin, että ne voidaan myös

havaita jo sisäänkäynnin yhteydessä ja näin herätellä vierailijoiden mielenkiintoa. Vanhaa Toppilan Mallasjuomatehtaan logoa, tekstiä ja tekstin fonttia haluttiin käyttää tehosteena julkisivussa ja osoituksena vanhan panimon hengen jatkumisesta uusissa tiloissa. (Kuva 31.)

KUVA 31. Panimon sisäpihan puoleinen julkisivu iltavalaistuksessa

Panimorakennuksen pohjan pinta-alaa kasvatettiin siitä, mitä luonnosvaiheessa oli suunniteltu, koska rakennukseen sijoitettavat tilat vaativat ennakoitua enemmän tilaa. Varsinkin varastotilan koko pyrittiin suunnittelemaan riittäväksi. Varastotilojen riittävyteen kiinnitettiin huomiota, koska Hailuodon panimolla lokakuussa 2017 suoritetun vierailun yhteydessä tiedusteltiin, mihin tiloihin kannattaa kiinnittää huomiota tilavarauksia tehdessä. Tällöin kuultiin, että eniten pinta-alaa kannattaa osoittaa varastotiloille. Itse tuotantotiloille ei tarvitse suuria tilavarauksia tehdä. Varastotilat käsittävät tässä tapauksessa juomien kylmäsäilytyksen sekä tyhjen ja täysien pullojen varastointitilat. Rakennuksen korkeutta käytettiin hyödyksi varastointitilojen suunnittelussa.

8.5 Saunamaailman toteutus

Luonnosvaiheen suunnitelmiin verrattuna merkittävimmät muutokset tehtiin saunamaailmaan. Luonnossuunnitelmissa saunamaailma sijoitettiin soutuveneiden säilytyspaikan länsipuolella ja pohjan muoto koostui viisikulmaisista rakennuksista. Mallinnusta tehdessä huomattiin, että ajatellusta pohjan muodosta oli haastavaa saada toimivaa kokonaisuutta. Sijainninkin todettiin olevan epäsopeva, koska soutuveneille ei voitu osoittaa korvaavaa aluetta nykyisen paikan

läheisyydestä. Saunamaailman pohja suunniteltiin uusiksi ja sijoitettiin etelämäksi kuin luonnosvaiheessa. (Kuva 32.)

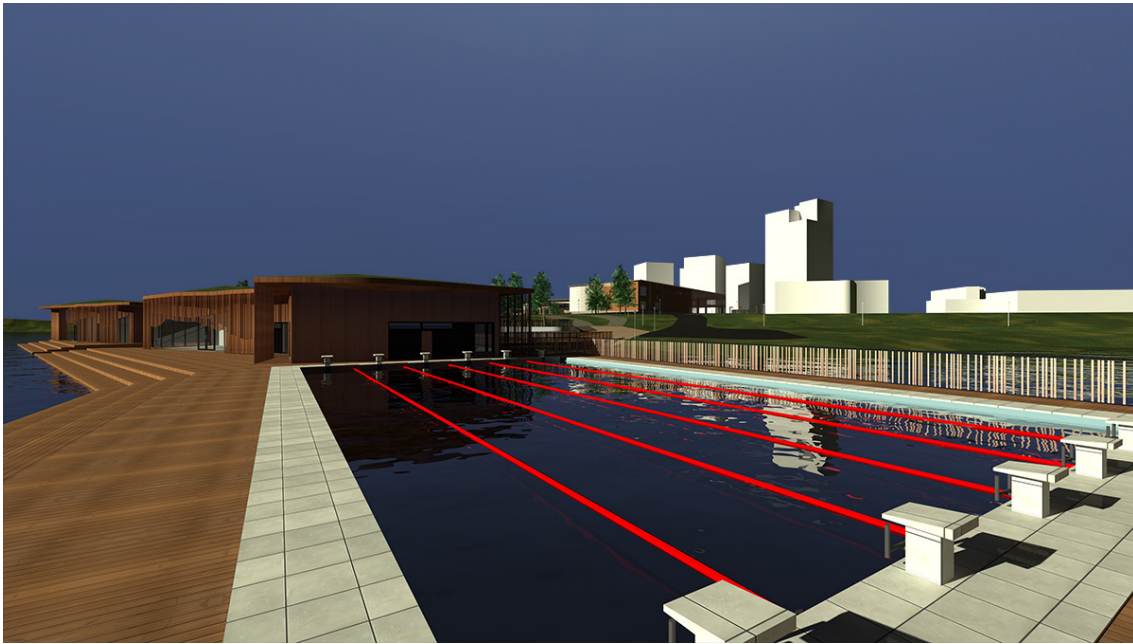
KUVA 32. Saunamaailma Hartaanselältä nähtynä

Uusi pohja suunniteltiin niin, että se edelleen muistuttaa vedestä nousevia vihreitä töyräitä. Uusi saunamaailma koostettiin kolmesta erillisestä ja erikokoisesta rakennuksesta. Rakennuksista suunniteltiin monikulmaiset ja monimuotoiset, jotta ne sopisivat osaksi tilkkutäkkimäistä rantalinjaa. Vesikatteesta suunniteltiin epätasainen viherkatto, jotta saunamaailman kokonaisuus saatiin vaikuttamaan joesta kohonneelta maanpinnalta.

Saunamaailman pääjulkisivumateriaaliksi määriteltiin luonnosvaiheessa Siperianlehtikuusi. Mallinnusta tehtäessä julkisivumateriaali päätettiin vaihtaa lämpökäsiteltyyn Lunawoodiin. Lunawoodin väri on pehmeämpi ja lämpimämpi kuin luonnollisesti harmaantuvan lehtikuusen. Näin sen katsottiin sopivan saunamaailman ja paikan henkeen paremmin ja kertovan julkisivunsa avulla vierailijoille löylyjen lempeydestä.

Saunamaailman laiturirakenne porrastettiin länsipuolella, jotta sitä voitaisiin käyttää istumiseen. Mallinnusvaiheessa saunamaailman kokonaisuuteen lisät-

tiin ulkoilma-allas, koska saunamaailman lopullinen muoto vasta mahdollisti al-
taan sijoittelun sen yhteyteen. (Kuva 33.)

KUVA 33. Saunamaailman yhteydessä oleva ulkoilma-allas

9 YHTEENVETO

Tässä opinnäytetyössä suunniteltiin luonnosmainen hankesuunnitelmatasoinen aluesuunnitelmaehdotus ja vaihtoehtoinen käyttötarkoitus käytöstä poistuvan Kaupunginvarikon alueelle. Pyrin löytämään kaupunkilaisia palvelevan kokonaisuuden, joka toimisi kaiken ikäisten asukkaiden olohuoneena ja tarjoaisi jotain uutta kaupungin vapaa-ajanviettoon ja kulttuurielämään. Opinnäytetyöllä ei ollut tilaajaa, vaan toteutin sen omien näkemysten pohjalta. Tärkeimmäksi viestiksi työssä halusin nostaa virkistyskäyttöön tarkoitettujen kaupunkitilojen riittävyyden kaupungin asukasmäärän kasvaessa, ja alueiden historian huomioimisen nykyistä paremmin. Samalla halusin ottaa kantaa nykytilanteeseen, jossa kaupungin maisemallisesti arvokkaat alueet kaavoitetaan asuintaloille.

Aloitin työstämisen tutustumalla ensin itse varikon alueeseen, sen nykyisiin rakennuksiin ja tontin lähiympäristöön. Näistä tiedoista koostin suunnittelutyön pohjaksi ympäristöanalyysin. Lähtötietojen selvityksen jälkeen luin arkkitehtuuria ja kaupunkisuunnittelua käsittelevää kirjallisuutta. Lähdekirjallisuudesta poimin ne asiat, joiden avulla pystyin selkeästi perustelemaan tulevat suunnitteluratkaisut ja joihin pystyin tukeutumaan suunnittelutyön edetessä. Ilman tätä teoriaa työllä ei olisi ollut perustaa, jonka päälle olisin voinut kokonaisuuden rakentaa.

Taustatyövaiheesta siirryin luonnosteluvaiheeseen. Luonnosvaiheessa määrittelin käytettävät materiaalit, rakennusten pohjien muodot ja niiden sijoittumisen sekä alueelle tulevat toiminnot. Valitut ratkaisut perustuivat omiin näkemyksiini ja taustatyövaiheessa tehtyyn kartoitukseen.

Luonnosvaiheesta siirryin mallintamiseen ja lopullisen aluesuunnitelman työstämiseen. Luonnosvaiheen suunnitelmat sain toteutettua lähes sellaisenaan, mutta muutoksia jouduin tekemään rakennusten sijoitteluun, muotoihin ja julkisivumateriaalien sijainteihin. Mallintamisen avulla loin virtuaalimallin alueesta ja lopulliset esittelyplanssit.

Koin tilaajan puuttumisen sekä työn haasteellisimpana että työtä parhaiten eteenpäin vievänä asiana. Haasteellisuus tuli suunnitteluvaiheessa esiin esi-

merkiksi työmäärän rajaamisen vaikeutena ja alueen uusien toimintojen luomisessa. Vastapainoksi haasteellisuudelle koin sen, että minulla oli vapaus valita rakennusten sijainnit, ulkomuodot, materiaalit ja niihin sijoittuvat toiminnot.

Pohjalla oleva rakennusinsinöörin tutkinto loi myös haasteellisuutta suunnitteluvaiheessa. Rakennusten kantaviin rakenteisiin ja rakenteellisiin ratkaisuihin tulin kiinnittäneeksi suunnittelua tehtäessä yllättävän paljon huomiota rakennusinsinööriäustasta johtuen. Toisaalta koin tämän työtä tehtäessä hyvänä asiana, mutta tietoinen tai tiedostamaton pyrkimys tarkempaan rakenteelliseen suunnitteluun vei usein huomioni opinnäytetyön alussa määritellystä päätehtävästä ja siihen liittyvien ratkaisujen työstämisestä.

Kokonaisuutena koin valmiin työn onnistuneeksi ja sain sen toteutettua halutun laajuisena. Kaupunginvarikko oli suunnittelukohteena mielenkiintoinen näkyvyytensä ja käyttötarkoituksessa tapahtuvan murrosvaiheensa takia. Opin tätä opinnäytetyötä tehdessä myös valtavasti uutta aluesuunnittelusta ja arkkitehtuuriin liittyvästä teoriasta. Opinnäytetyön ansiosta tarkastelen rakennettua ympäristöä erilaisin ja avautuneimmin silmin kuin työtä aloittaessa.

LÄHTEET

Asukassaunoissa pulahdetaan mereen kaupungissakin. 2013. Helsingin Uutiset. Saatavissa:

<https://www.helsinginuutiset.fi/sites/default/files/styles/article/public/documentimages/20459813.jpg?itok=xTKYzLRq>. Hakupäivä 27.2.2018.

Extery materiaalit. Extery. Saatavissa: <http://extery.com/fi/materiaalit/>. Hakupäivä 1.3.2018.

Extreme makroja puiden lehdistä. 2015. Ension kuvablogi. Saatavissa: <http://2.bp.blogspot.com/-DjTHnpFKFSw/VaPIIJUXycl/AAAAAAAAAKI4/ONHNTLzznXs/s1600/DSC03275.jpg>. Hakupäivä 27.2.2018.

Haapala, Arto – Honkanen, Martti – Rantala, Veikko 2006. Ympäristö, arkkitehtuuri, estetiikka. Helsinki: Yliopistopaino.

Jalkanen, Riitta – Kajaste, Tapani – Kauppila, Timo – Pakkala, Pekka – Rosengren, Camilla 2017. Kaupunkisuunnittelu ja asuminen. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Junttila, Ulla-Kirsti 1995. Kaupunkiympäristön suunnittelu. Tampere: Rakennustieto Oy.

Kaukonen, Hille – Korpelainen, Heini – Räsänen, Jaana 2004. Arkkitehtuurin ABC: löytöretki rakennettuun ympäristöön. Helsinki: SAFA, Suomen arkkitehti-liitto.

Kaupunginvarikko Google 3D-karttanäkymässä. Google Maps. Saatavissa: <https://www.google.fi/maps/@65.0263159,25.4403785,267a,35y,55.69h,52.25t/data=!3m1!1e3>. Hakupäivä 27.2.2018.

Kirkkonummelle valmistui ensimmäinen julkinen massiivipuorakennus – ulkoseinät lähes ikuista lehtikuusta. 2017. Viisyykkönen. Saatavissa:

http://www.viisykkonen.fi/sites/default/files/field/image/sorttiasema_massiivipuu_.jpg. Hakupäivä 1.3.2018.

Mäkinen, Matti K. 2001. Arkkiteh+tuuri: arkkitehtuurin taivasmatka. Helsinki: Rakennustieto Oy.

OU jees! 2018. Oulun kaupunki. Saatavissa: <https://oujees.oulu.com>. Hakupäivä 17.2.2018.

Telliskivi Loomelinnak. Wikipedia Commons. Saatavissa: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ef/Telliskivi_Loomelinnak.png. Hakupäivä 17.2.2018.

Telliskivi Loomelinnak Creative City. Telliskivi Loomelinnak. Saatavissa: <https://telliskivi.cc/en/>. Hakupäivä 17.2.2018.

Vilén, Tarja 2014. Tänne suuntaavat nyt kaikki! Tallinnassa on uusi trendikau-punginosa. Saatavissa: <https://www.is.fi/matkat/art-2000000763489.html>. Hakupäivä: 17.2.2018

Visit Estonia: Telliskivi Loomelinnak. Visit Estonia. Saatavissa: <https://www.visitestonia.com/fi/telliskivi-loomelinnak>. Hakupäivä 17.2.2018.

Wienerberger Julkisivutiilet. Wienerberger Oy Ab. Harmaa Retro. Saatavissa: https://wb-bibliotheek.bouwconnect.nl/Download2.aspx?file=content/cad-img/web134/40mpfhu3.31n.png&doel=Terca-Harmaa_Retro-puolen_kiven_juoksulimitys-Nattas_Valkoinen.png. Hakupäivä 1.3.2018.

Wienerberger Julkisivutiilet. Wienerberger Oy Ab. Punainen Retro. Saatavissa: https://wb-bibliotheek.bouwconnect.nl/Download2.aspx?file=content/cad-img/web133/qhp1cnpo.4r5.png&doel=Terca-Punainen_Retro-puolen_kiven_juoksulimitys-Pudas_Harmaa.png. Hakupäivä 1.3.2018.

Wienerberger Julkisivutiilet. Wienerberger Oy Ab. Tuohi Retro. Saatavissa: https://wb-bibliotheek.bouwconnect.nl/Download2.aspx?file=content/cad-img/web135/1ohvshso.g4v.png&doel=Terca-Tuohi_Retro-puolen_kiven_juoksulimitys-Nattas_Valkoinen.png. Hakupäivä 1.3.2018.

YMPÄRISTÖANALYYSI:
Kaupunginvarikon alue ja sen lähiympäristö

Alueen historia

Varikko on rakennettu aikoinaan teollisuusympäristöön kaupungin laidalle. Varikosta pohjoiseen päin mentäessä sijaitsivat Oulun kaupungin pääsatama, Gulfin öljyvarasto, Toppilan Mallasjuomatehtaan panimo ja hieman kauempana Toppi-Oy:n sellutehdas. Varikon itäpuolella nykyisen Lipporannan kerrostalokorttelin paikalla sijaitsi Shellin öljyvarasto. Varikosta kaakkoon päin mentäessä nykyisen Koskitien varressa sijaitsi Merijalin makeistehdas. Oulun pohjoisosiin vievän vanhan päätien linjaus kulki tontin itäpuolelta Koskelantietä ja Valtatietä pitkin.

KUVA 1. Ilmakuva varikon ympäristöstä vuodelta 1947. Itse varikkoa ei ole vielä rakennettu (Oulun karttapalvelu. 2018)

KUVA 2. Yllä ilmakeku varikon ympäristöstä vuodelta 1965. (Oulun karttapalvelu. 2018)

KUVA 3. Yllä ilmakeku varikon ympäristöstä vuodelta 1965. (Oulun karttapalvelu. 2018)

KUVA 4. Yllä ilmakekuva varikon ympäristöstä vuodelta 1990. (Oulun karttapalvelu. 2018)

KUVA 5. Yllä ilmakekuva varikon ympäristöstä vuodelta 1999. (Oulun karttapalvelu. 2018)

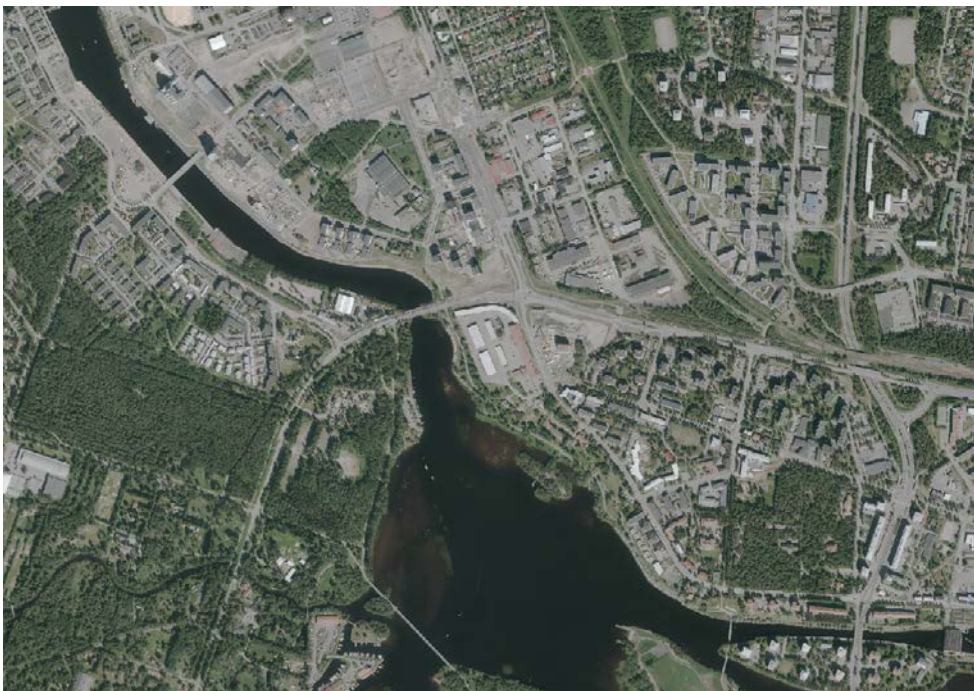
KUVA 6. Yllä ilmakeku varikon ympäristöstä vuodelta 2004. (Oulun karttapalvelu. 2018)

KUVA 7. Yllä ilmakeku varikon ympäristöstä vuodelta 2009. (Oulun karttapalvelu. 2018)

KUVA 8. Yllä ilmakekuva varikon ympäristöstä vuodelta 2012. (Oulun karttapalvelu. 2018)

KUVA 9. Yllä ilmakekuva varikon ympäristöstä vuodelta 2017. (Oulun karttapalvelu. 2018)

Ilmakuvat 1-9.

Ilmakuvissa 1.-9. näkyy varikon ja sen lähialueen kehitys 70 vuoden ajalla. Suurimmat muutokset ovat liittyneet satamatoimintojen ja teollisuuden siirtymiseen pois varikon lähialueelta ja näiden alueiden muuttuminen hiljalleen kerrostalovaltaisiksi kortteleiksi.

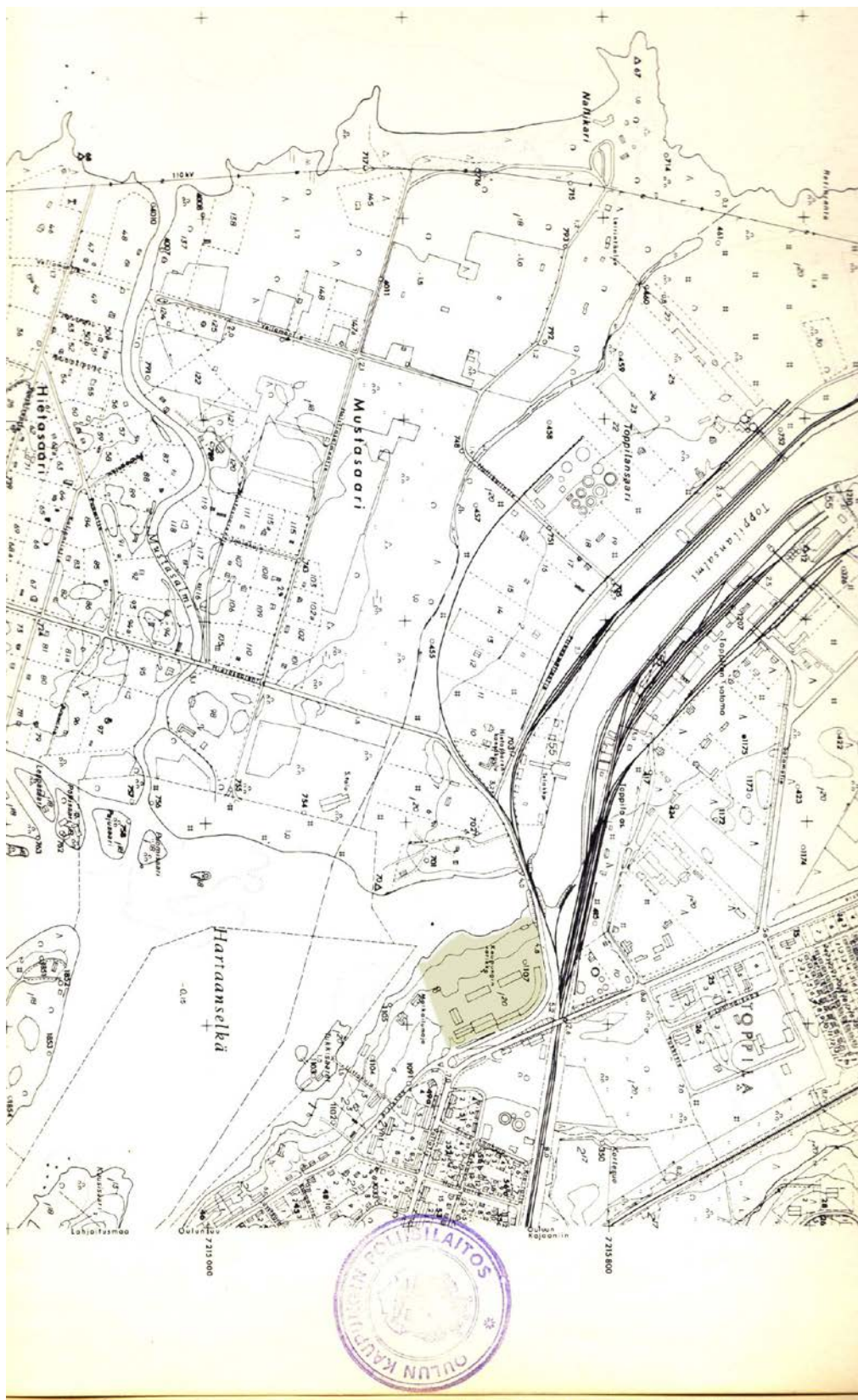
90-luvun alkuun tultaessa varikon lähistön öljyvarastot olivat jo purettu, mutta satamatoimintoihin liittyvät rakenteet olivat vielä jäljellä. 2000-luvun alkuun tultaessa Toppilansalmen sataman lopullinen alasajo on alkanut ja aluetta muutettiin voimakkaasti rakentamalla vanhan sataman alueelle asuntomessualue ja asuinkortteleita. Sataman toiminta lakkasi lopullisesti vuonna 2012.

Hietasaaren alueella kulkeneita junaraiteita purettiin sitä mukaa, kun junakuljetuksia vaatineet toiminnot loppuivat alueelta. Viimeiset raiteet, jotka johtivat Vihreäsaareen, purettiin vuonna 2010.

Viimeisimmät suuret muutokset varikon lähialueella ovat olleet Koskelantien sillan purku, vanhan Shellin varastoalueen rakentaminen Lipporannan asuinalueeksi ja Raision rehutehtaan purku Hietasaarentien pohjoiselta puolelta.

Historiallisesti arvokkaista teollisuuskokonaisuuksista on säilynyt Mallasjuoman rakennukset, jotka tullaan purkamaan pois vanhimpia osia lukuun ottamatta lähitulevaisuudessa.

Varikkoa on laajennettu 60- ja 80-luvuilla. Verrattaessa vuoden 1990 kuvaa vuoden 1980 kuvaan huomataan, että kaarevaa hallia on tällä aikavälillä jatkettu tien myötäisesti Hietasaaren suuntaan. Verrattaessa vuoden 1980 ja 1965 kuvia keskenään huomataan, että varikon tontille on rakennettu tällä aikavälillä kaksi erillistä isoa hallirakennusta.

KUVA 10. Yllä vuoden 1966 karttaote varikosta ja sen lähialueesta. Varikon alue korostettu.

Nykytilanne

Varikko sijaitsee Tuirassa Toppilansalmen ja Oulujoen risteyskohdassa Hieta- saaren vievän päätien varrella. Varikon lähimmät kaupunginosat ovat Hieta- saari, Toppilansaari ja Toppila. Länsipuolelta varikkoalue rajautuu Oulujoen ran- taviivaa mukailevaan pyörätiehen ja pienvenerantaan, jossa ei ole varsinaista laituripaikkaa veneille. Itäpuolella kulkeva autotie on katkaistu ja läpikulku Lip- porannantieltä Koskitielle on estetty. Alueen itäpuolelle Lipporannantien varteen on rakentumassa Lipporannan asuinalueen kerrostaloja.

Varikkoalueella sijaitsee vielä erinäisiä toimijoita ja rakennukset ovat suurimmal- ta osin käytössä. Pääteille näkyvää julkisivua hallitsee punatiili ja pitkä kaareva hallirakennus. Kaarihallin ikkunat koostuvat isoista, neljällä pystyjaolla varuste- tusta ikkunasta, jotka muodostavat selkeän nauhan hallirakennuksen ulkosei- nään. Kaarihallia on jatkettu Hietasaarentien suuntaisesti 80-luvun aikana ja sen työsauma on selkeästi nähtävissä. Kaarihallin vesikatto on tyypiltään pul- pettikatto ja sen väri valkeanharmaa.

Kaarihallin jatkeena Lipporannantien suuntaisesti on korkeampi punatiilinen ajoneuvojen huoltohallikokonaisuus. Tämän osan ikkunat seuraavat tyyliltään kaarihallin nelipystyjaolla toteutettua ikkunanauhaa, mutta pienemmässä koos- sa ja kahdessa kerroksessa. Huoltohallin eteläpäätyyn on kiinnitetty T:n muo- toinen toimistosiiپی, joka muodostaa yhdessä huoltohallin kanssa lähes L:n mal- lisen kokonaisuuden. Huoltohallin vesikattotyyppi on murrettu harjakatto, mutta toimistosiiiven katto on tyypiltään loiva pulpettikatto. Vesikattojen värityys on lä- hes tiilenpunainen.

Varikon sisäpihalla on neljä erillistä hallirakennusta, joista kaksi vanhempaa on rakennettu samaan aikaan varikon kanssa. Kaksi uudempaa on rakennettu 60– 80-lukujen välisenä aikana.

Vanhempien hallien julkisivua päädyissä hallitsee punatiili. Pitkille julkisivuille on rakennettu tasaisin välein yläkiskoilla liukuvat siirto-ovet ja materiaalina näillä julkisivuilla on pystylautaverhous. Vanhempien hallien vesikatot ovat tyypiltään murrettuja harjakattoja ja väriltään tummanharmaita.

Uudempien hallien julkisivumateriaali on punaista vaakaprofiilipeltiä. Eteläisemmässä hallissa kantava runko on tuotu osittain ulkoseinän ulkopuolelle. Tämän hallin itäisellä pitkällä sivulla on neljä isoa halliovea, joiden yläpuolella on ikkunanauha. Pohjoisemman hallin pitkiä julkisivuja hallitsevat nosto-ovien rivistöt. Kummankin hallin vesikatot ovat tyypiltään loivia harjakattoja.

Länsipuolella on maastossa merkittäviä korkeuseroja, ja varikon tontti on pyörätietä selkeästi ylempänä luoden pienen rinnemäisen maastoalueen pyörätien ja tontin väliin. Pyörätienvarrella oleva puusto peittää näkymää tontin etelälaidassa joelle päin. Kuljettaessa tontin länsireunaa kohti pohjoista puusto harvenee ja näkymä joelle päin avautuu paremmin.

Toppilansaari rajoittuu etelässä Hietasaaren kaupunginosaan ja pohjoisessa Toppilansalmeen. Aluetta hallitsevat asuinrakennukset. Hietasaaren kaupunginosa rajoittuu etelässä Vihreäsaareen ja pohjoisessa Toppilansaareen. Hietasaaren alue jakautuu vielä kahteen erilliseen varsinaiseen saareen Musta- ja Hietasaareen. Mustasaari sijaitsee kaupunginosan pohjoispuolella ja Hietasaari eteläpuolella. Saaria erottaa kapea Mustasalmi. Mustasaareen on sijoitettu pääosin virkistystoimintaa, kuten lasten vauhtipuisto, Nallikarin leirintäalue, Nallikarin uimaranta, kylpylähotelli Eden, kesäteatteri Toppilan möljä.

Hietasaaren eteläisessä saarella, Hietasaarella, sijaitsee kaksi veneilykeskusta, Oulun työväen pursiseuran omistama Seelari ja Oulun purjehdusseuran omistama Johteenpooki. Muita saarissa sijaitsevia virkistys- tai koulutuskäyttöön tarkoitettuja kohteita ovat Johtenhovi, Pohdon rakennukset Edenin vieressä, tennishalli Nallisport, minigolfrata, Villa Kaljaasi, Keskusleikkipuisto, ravintola Nallikari, ponipiha, Holstinpuiston ja Nallikarin rannan kuntoradat.

Nallikarissa sijaitsee suuri julkinen uimaranta hiekkarantoineen, jossa kesäisin ja talvisin järjestetään myös ulkoilmatapahtumia. Uimarannan välittömässä lä-

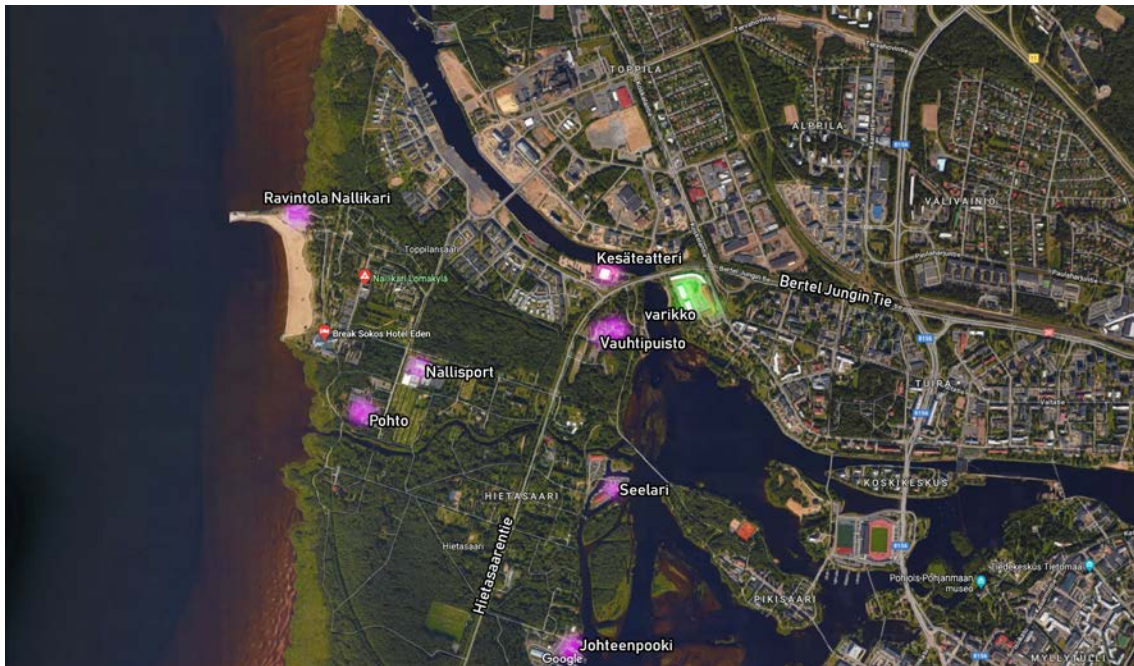
heisyydessä toimii Nallikarin leirintäalue. Alueen ja saarien läpi kulkeva pääväylä Hietasaarentie jatkuu Vihreäsaaren asti, jossa sijaitsee öljysatama ja polttoaineiden varastosäiliöitä.

Varikon itäpuolella sijaitsee Tuiran kaupunginosan läntinen alue Länsi-Tuira. Se rajautuu Lipporannantiehen, Koskitiehen, Bertel Jungin tiehen ja Tuiran halkaisevaan Merikoskenkatuun. Rakennuskanta koostuu eri aikakausina rakennetuista kerrostaloista, jotka ovat omistus- tai vuokratyössä.

Alueella sijaitsee Tuiran terveyskeskus ja Oulun vanha sairaala-alue rakennuksineen. Nykytilassa vanhan sairaala-alue on hyvin väljästi rakennettua ja suurimmaksi osaksi puuston peittämää kaupunkimetsää. Rakennuskanta on alkuperäistä.

Sairaala-alueen pohjoispuolella kulkee Länsi-Tuiran sisäisen liikenteen pääväylä Valtatie. Länsi-itä suunnassa kulkevan Valtatien varteen sijoittuu pieni ostoskeskus, jossa on kaksi lähiöbaaria, kauppa, pizzeria, grilli ja muita palveluita. Valtatien ja Merikoskenkadun risteyksen ympärillä toimii monia kauppiaita, huoltoasemia ja ravintoloita. Merikosken katu toimii myös pääväylänä tultaessa kaupungin keskustaan pohjoisesta päin.

Tontin pohjoisreunalla sijaitseva Hietasaaren ja Tuiran alueen pääliikenneväylä on ainut ajotieyhteys alueelle. Autoliikenteen kannalta tarkasteltuna alue on haasteellinen, koska liikennöinti alueelle tapahtuu vain yhtä ajotietä pitkin. Aluetta ympäröi myös vilkkaasti liikennöityjä pyöräteitä, joita pitkin pääsee keskustaan, Tuiraan, Nallikariin, Hietasaaren alueelle ja Oulun pohjoisosiin.

KUVA 11. Yllä kuva varikon lähialueista ja lähialueiden toimintojen sijainnista. (Google Maps. 2018)

Tulevaisuuden näkymiä

Tarkasteltaessa tulevaisuuden suunnitelmia, jotka kohdistuvat varikon lähiympäristöön ja itse varikon tontille, huomataan, että muutokset tulevat jatkumaan suurina. Luotaessa tilannekatsausta tammikuulta 2018 voidaan todeta, että Oulun kaupunki itse on hahmotellut varikon tontin varaamista ja käyttämistä vuoden 2025 asuntomessujen messualueena. Tähän asuntomessualueeseen kuuluisi myös Vauhtipuiston vieressä sijaitsevan pienvenesataman alue.

Nallikarin läheisyyteen on suunniteltu huvipuistoa, mutta hanke on toistaiseksi jäissä valitusten takia. Asuntorakentaminen jatkuu voimakkaana varikon lähialueilla tulevina vuosina. Toppilansalmen pohjoisrannalle, lähelle SOK:n vanhoja viljasiloja, on tarkoitus nousta korvaaja puretulle Teatria-liveklubille.

Valokuvat varikosta (Kesäkuu 2017)

KUVA 12. Toppilansalmen suistoa nähtynä pyörätieltä varikon tontin etelänurkan läheltä.

KUVA 13. Toppilansalmen suistoa nähtynä pyörätieltä varikon tontin länsisivun läheltä.

KUVA 14. Varikon tontin pohjois- ja länsisivua kuvattuna Hietasaarentien sillalta itään päin.

KUVA 15. Varikon kaarihallin 80-luvulla rakennettu laajennus kuvattuna Hietasaarentieltä.

KUVA 16. Varikon kaarihallin ja huoltohallin itäjulkisivua kuvattuna Hietasaarentien ja Lipporannantien risteuksen kohdalta.

KUVA 17. Varikon päärakennuksen eteläpääty ja parkkipaikka

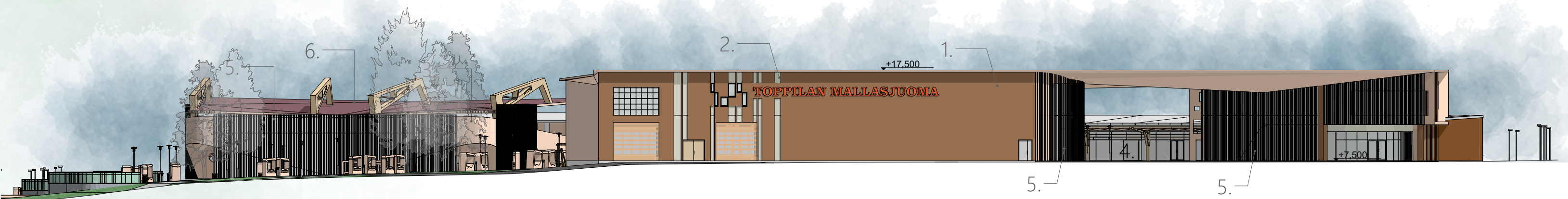
KUVA 18. Pääportti varikkoalueelle tontin eteläsivulla

KUVA 19. Varikon tontin sisäpiha ja hallit.

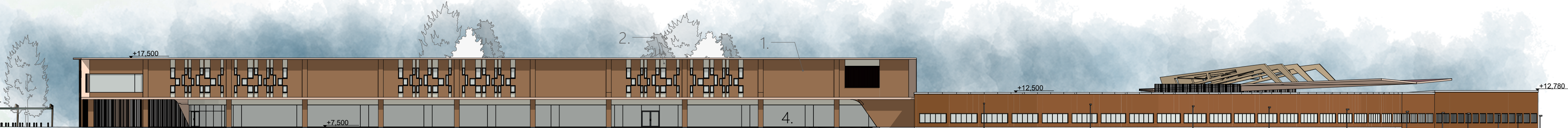
VISUALISOITU NÄKYMÄ KAUPUNGINWARIKKON PÄÄSISÄÄNKÄYNNISTÄ

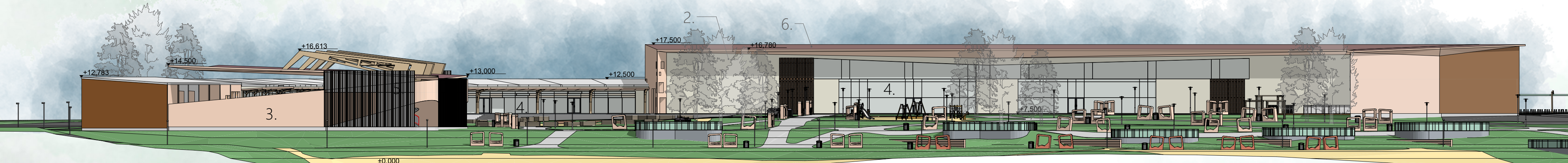
JULKISIVU KAAKKOON 1:400

MERENPINTA +0.00
1. Kerros +7.500

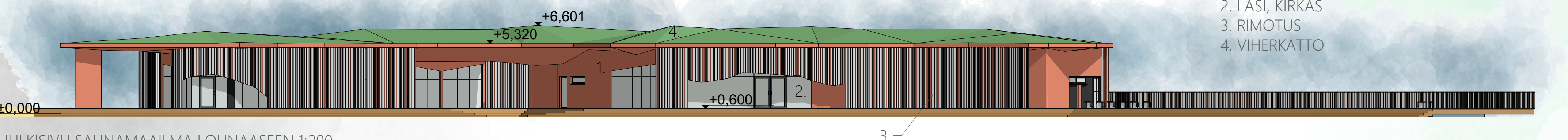
- JULKISIVUMATERIAALIT
1. TIILI RETRO PUNAINEN
 2. TIILI RETRO TUOHI LUONNONVALKEA
 3. SIPEARIANLEHTIKUUSI
 4. LASI, KIRKAS
 5. SIPEARIANLEHTIKUUSIRIMOITUS
 6. KERMIKATE

JULKISIVU KOILLISEEN 1:400

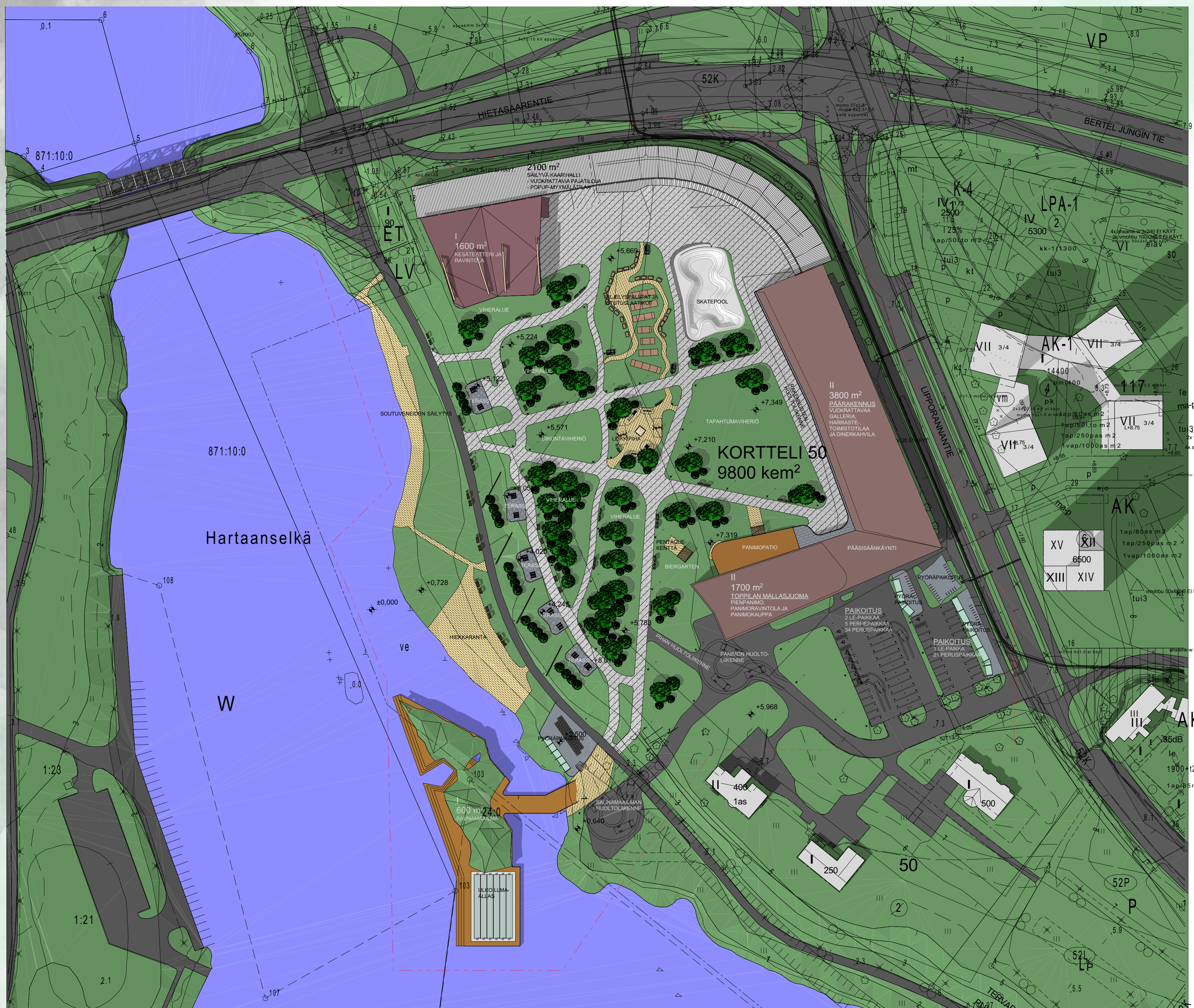

JULKISIVU LOUNAAASEEN 1:400

JULKISIVU SAUNAMAAILMA LOUNAAASEEN 1:200

- JULKISIVUMATERIAALIT SAUNAMAAILMA
1. LÄMPÖKÄSITELTY PUUPANEELI
 2. LASI, KIRKAS
 3. RIMOTUS
 4. VIHHERKATTO

ALUESUUNNITELMAEHDOTUS 1:1000

RAKEISUUSKARTTA 1:2000

KAUPUNGINWARIKKO

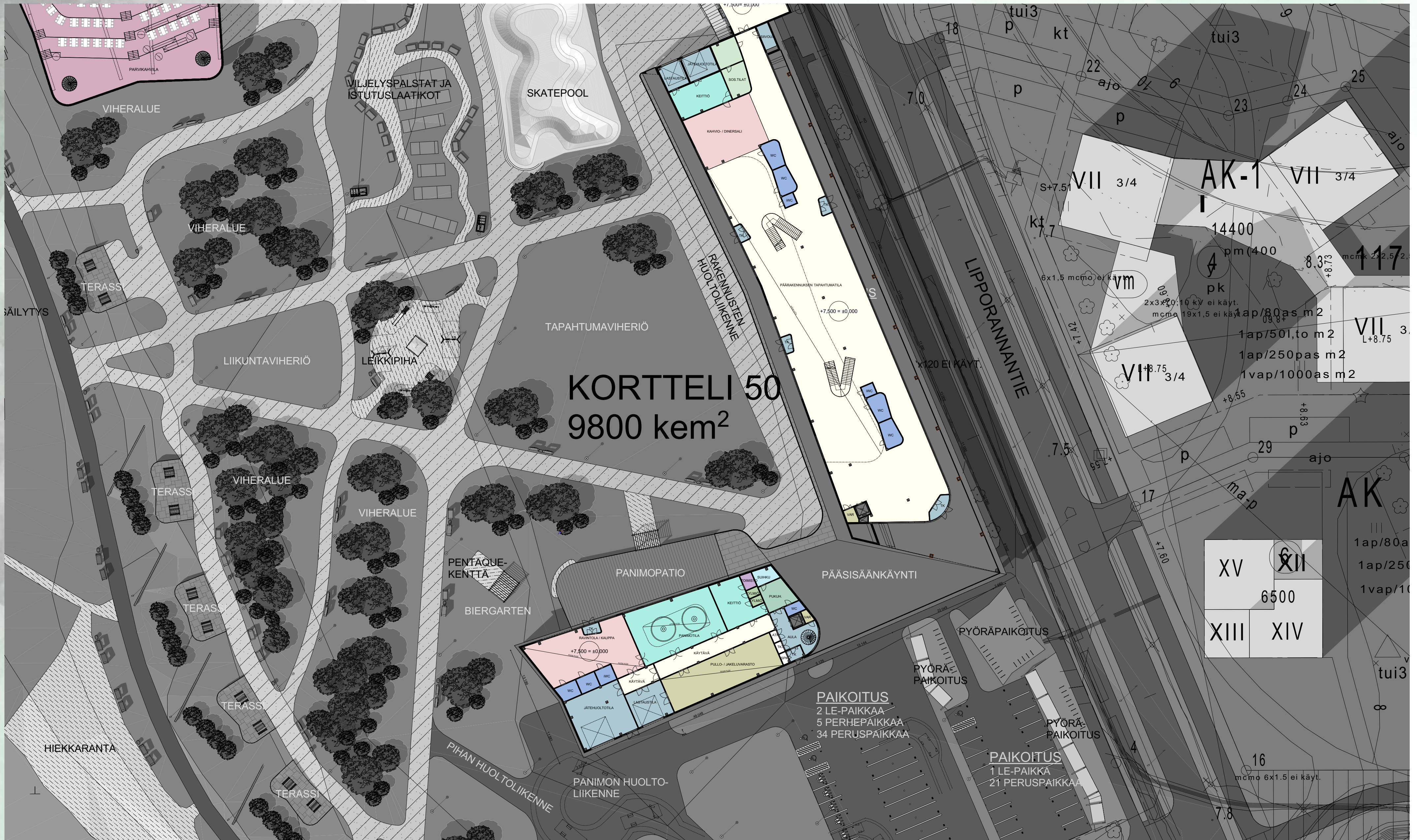
KAUPUNGIN UUSI OLOHUONE OULUJOEN SUISTOSSA

Varikko on rakennettu aikoinaan teollisuusympäristöön kaupungin laidalle. Varikosta pohjoiseen päin mentäessä sijaitsivat Oulun kaupungin pääsatama, Gulfin öljyvarastot, Toppilan Mallasjuomatehtaan panimo ja hieman kauempana Toppila Oy:n sellutehdas. Varikon itäpuolella nykyisen Lipporannan kerrostalokorttelin paikalla sijaitsivat Shellin öljyvarastot.

Tässä opinnäytetyössä suunniteltiin luonnonomainen aluesuunnitelmaehdotus ja vaihtoehtoinen käyttötarkoitus käytöstä poistuvan Kaupunginvarikon alueelle. Työssä pyrittiin löytämään kaupunkilaisia palveluelementtejä, jotka toimisi kaiken ikäisten asukkaiden olohuoneena, ja tarjosi jotain uutta kaupungin vapaa-ajanviettoon ja kulttuurielämään. Tärkeimmäksi viestiksi työssä haluttiin nostaa virkistyskäyttöön tarkoitettujen kaupunkitilojen riittävyys kaupunkien asukasmäärän kasvaessa ja alueiden historian huomiointi nykyistä paremmin. Samalla haluttiin ottaa kantaa nykytilanteeseen, jossa kaupungin maisemallisesti arvokkaat alueet kaavoitetaan asuintalojen alueiksi.

Tontin sisäpihan suunnittelun lähtökohtana käytettiin lehtisolukon rakennetta. Näin kulkureittejä pitkin päästee kätevästi jokaiseen soluun ja solukot yhdessä muodostavat yhden kokonaisuuden. Tämä myös mahdollistaa toiminnan laajentamisen yhdeltä solukolta toiselle niin, että ainakin yksi pääreitti kulkee kokonaisuuden läpi, ja luo tapahtumalle näkyvyyttä ja houkuttelevuutta.

Kaupunginvarikon näkyvimpana materiaalina julkisivuissa on punatiili. Paikoin tiilijulkisivuisten rakennusten ainut väri punatiilen punaisen lisäksi on sokkeleiden luonnonharmaa betoni. Punatiili kuitenkin koettiin sellaiseksi tekijäksi, että se on yksi merkittävä osa alueen tunnistettavuutta ja ilmettä. Tämän takia päätettiin, että tontille tulevien uusien rakennusten julkisivujen päämateriaali Lipporannan ja paikoitusalueen julkisivuilla on punatiili. Siperianlehtikuusi ja luonnonvalkean värinen tiili valittiin tehosteväriksi. Sisäpihan puolella julkisivujen päämateriaaliksi valittiin luonnonvalkeatiili, ja tehosteiksi punatiili ja siperianlehtikuusi.

SUUNTAA ANTAVATILAVARAUKSET PANIMO- JA PÄÄRAKENNUKSEN 1. KERROKSESSA

RAKENTAMISEN LAAJUUS:

PÄÄRAKENNUS	3800 m ²
KAARIHALLI	2100 m ²
KESÄTEATTERI	1600 m ²
PANIMO	1700 m ²
SAUNAMAAILMA	600 m ²
YHTEENSÄ:	9800 m²

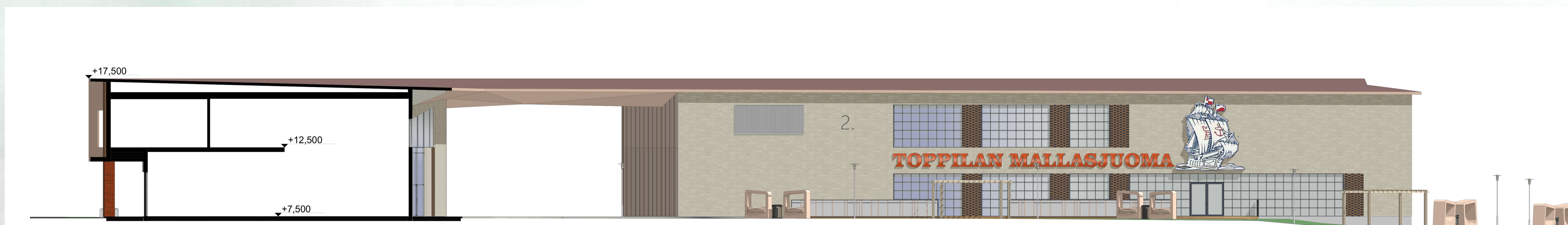
VISUALISOITU NÄKYMÄ KOKO ALUEESTA

JULKISIVUMATERIAALIT

1. TIILI RETRO PUNAINEN
2. TIILI RETRO TUOHI LUONNONVALKEA

PANIMORAKENNUKSEN JULKISIVUOTE 1:100

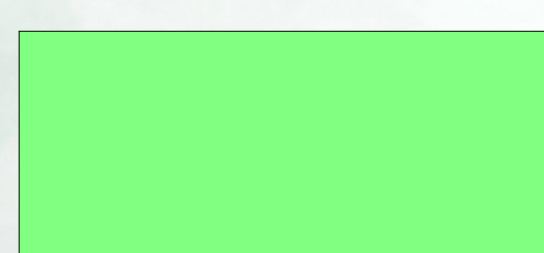
PÄÄRAKENNUKSEN LEIKKAUS JA PANIMON SISÄPIHAN JULKISIVU 1:200

KAUPUNGINWARIKON JA SEN LÄHIYMPÄRISTÖN LIIKENNEKAAVIO 1:700

AUTOPAIKOITUS

PYÖRÄPAIKOITUS

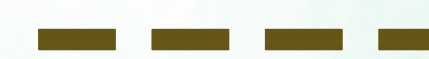
AJONEUVOLIIKENNE

KAUPUNGINWARIKON
HUOLTOLIIKENNE

KEVYTLIIKENNE

KAUPUNGINWARIKON
SISÄINEN KEVYTLIIKENNE

Pihakalusteet				
Tuotenimi	3D Aksonometria	3D Näkymä, Oikea	3D Näkymä, Vasen	3D Etunäkymä
Laatikkopenkki				
Löhöikkuna				

LUONNOSUUNNITELMAT ALUEEN OMISTA PIHAKALUSTEISTA 1:20 (Pihakalusteet © Juho Tiltti)

KAUPUNGINWARIKKON TERASSIRAKENTEET

PIHAKALUSTEET JA TERASSIT

KAUPUNGIN UUSI OLOHUONE OULUJOEN SUISTOSSA

Kaupunginwarikolle suunniteltiin kaksi omaa pihakalustetyyppiä. Alueelle haluttiin luoda suojaista ja näkymäikkunan luova kokonaisuus. Tästä ajatuksesta syntyivät Löhöikkuna ja Laatikkopenkki. Löhöikkunassa on mahdollista makoilla pienen katoksen alla ja ottaa vaikka nokoset luonnonhelmassa. Laatikkopenkissä istutaan suojan alla sateisessakin kelissä. Muotoilultaan nämä pihakalusteet noudattelevat Kaupunginwarikon rakennusten ja rakenteiden yleistä linjaa, jotta ne sointuvat kokonaisuuden kanssa yhteen.

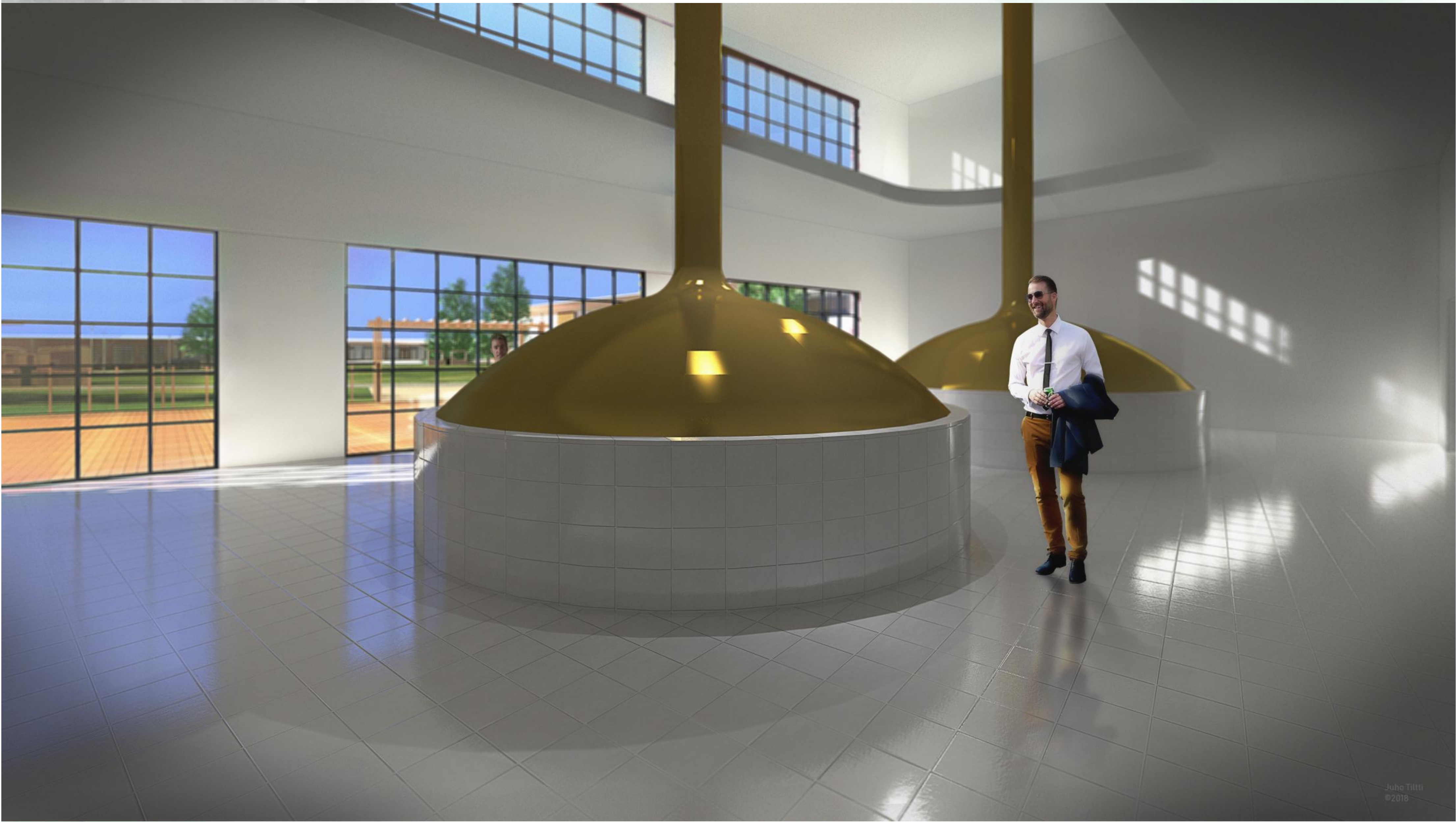
Terassien lähtökohtana oli luoda levähdys- ja piknikpaikka kaupungin asukkaille. Terassit ova avaria ja niiden korkeusasema mahdollistaa joen ja rannan tapahtumien tarkkailun. Koon puolesta terassit ovat sopivia suuremmillekin seurueille. Terassien alapuolella olevat tukimuurit luovat jokaiselle terassille pienen yksityisen pihan, johon omaa toimintaa voi tarpeen vaatiessa laajentaa.

VISUALISOITU NÄKYMÄ HIETASAARENTIEN SILLALTA ITÄÄN

VISUALISOITU NÄKYMÄ PANIMOSTA ILTAVALAISTUKSESSA

VISUALISOITU NÄKYMÄ PANIMON KEITTÄMÖSTÄ

VISUALISOITU NÄKYMÄ PÄÄRAKENNUKSEN SISÄPIHAN PUOLEISESTA JULKISIVUSTA

Juho Tiltti
©2018

VISUALISOITU NÄKYMÄ SAUNAMAAILMASTA ILTAVALAISTUKSESSA

Juho Tiltti
©2018

VISUALISOITU NÄKYMÄ SAUNAMAAILMASTA ILTAPÄIVÄLLÄ

Juho Tiltti
©2018

VISUALISOITU NÄKYMÄ PANIMON LIUKUVÄRIJULKISIVUSTA

Juho Tiltti
©2018

VISUALISOITU NÄKYMÄ RANNAN PYÖRÄTIELTÄ ETELÄÄN

VISUALISOITU NÄKYMÄ PÄÄRAKENNUKSEN SISÄPIHAN PUOLEISESTA JULKISIVUSTA

VISUALISOITU NÄKYMÄ PANIMON JULKISIVUSTA PAIKOITUSALUEEN PUOLELLA

Videokoodekki H.264 (MPEG4)

Ääniraidan koodekki AAC

Jos video ei toistu niin lataa ja asenna koneellesi yllä mainitut koodekit. Jos video ei toistu web-selaimen kautta tarkasteltuna, lataa tiedosto koneellesi ja avaa se esim. VLC-playerissa.

Kaupunginwarikko.mp4

Kesto: 3 min 18 s

Videossa esitetään opinnäytetyön suunnittelutyön lopputulokset. Malli on sijoitettu paikkakoordinaattien mukaan sen todelliseen sijaintiin pohjois-eteläsuunnassa.

Videot ovat tallennettu virtuaalimallista ja jälkityöstetty erillisessä ohjelmistossa.

Videomateriaali ja siinä esiintyvät suunnitteluratkaisut ©Juho Tiltti 2018

Käytetyt ohjelmistot: Archicad 20, Twinmotion 2018, Adobe Premiere, Adobe After effects

Musiikki: Stoned Presidents - Alpha (Hakupäivämäärä 22.4.2018, New retro wave royalty free music)

Kappale saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=EYO3O8zoqTU>

<https://soundcloud.com/nrwrecords/stoned-presidents-alpha>

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLyIFQr1wryPLAXu2GHL1BgmEzL0Y6iLdU>